

Міністерство освіти і науки України
Державний вищий навчальний заклад
«НАЦІОНАЛЬНИЙ ГІРНИЧИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ
ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Кафедра економічного аналізу і фінансів

Л.Г. Соляник

**УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ САНАЦІЄЮ ТА БАНКРУТСТВОМ
ПІДПРИЄМСТВ**

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
*для студентів освітньо-професійної програми підготовки магістрів
галузі знань 07 Управління та адміністрування
спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування*

Дніпро
НГУ
2017

Соляник Л.Г.

Управління фінансовою санацією та банкрутством підприємств. Методичні рекомендації до практичних занять для студентів освітньо-професійної програми підготовки магістрів галузі знань 07 Управління та адміністрування спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування / Л.Г. Соляник ; М-во освіти і науки України, Нац. гірн. ун-т. – Дніпро : НГУ, 2017. – 86 с.

Автор:

Л.Г. Соляник, канд. екон. наук, проф.

Затверджено до видання редакційною радою ДВНЗ «НГУ» (протокол № 11 від 02.11.2017) за поданням методичної комісії зі спеціальності «Фінанси і кредит» (протокол № 5 від 25.05.2017).

Подано методичні рекомендації до розв'язку типових практичних задач з фінансової діагностики, розробки плану антикризових заходів на підприємстві, оцінювання вартості майна підприємств. Наведено критерії оцінювання виконання практичних завдань.

Орієнтовано на активізацію виконавчого етапу навчальної діяльності студентів.

Призначено для самостійної роботи студентів під час підготовки до модульних контролів за результатами практичних занять з нормативної дисципліни «Управління фінансовою санацією та банкрутством підприємств».

Відповідальна за випуск завідувач кафедри економічного аналізу і фінансів Є.В. Єрмошкіна, д-р екон. наук, проф.

ЗМІСТ

	стор.
ВСТУП	4
ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДИСЦИПЛІНИ “УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ САНАЦІЄЮ ТА БАНКРУТСТВОМ ПІДПРИЄМСТВ”	5
I. ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ	7
Практичне заняття № 1-2. Оцінка показників фінансового стану підприємства. Діагностика фінансової кризи підприємства.....	7
Практичне заняття № 3 Оцінювання санаційної спроможності підприємств та складання і узгодження плану фінансової санації підприємств.....	32
Практичне заняття № 4 Фінансування антикризових заходів. Визначення потреби в капіталі для фінансування санації підприємств.....	36
Практичне заняття № 5 Визначення внутрішніх фінансових джерел санації підприємства.....	40
Практичне заняття №6. Визначення зовнішніх фінансових джерел санації підприємства.....	
Практичне заняття №7. Реструктуризація підприємства.....	53
Практичне заняття № 8. Оцінювання вартості майна підприємства.....	58
Практичне заняття № 9-10. Економіко-правові аспекти санації та банкрутства підприємств. Методи і спеціальні програми державної фінансової підтримки санації підприємств.....	63
2. КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ ПРИ ПОТОЧНОМУ ТА ПІДСУМКОВОМУ КОНТРОЛІ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ	69
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	70
ТЕЗАУРУС	74

ВСТУП

Розвиток ринкових відносин в Україні супроводжується глибокою кризою всіх ланок фінансової системи. Обов'язковою умовою ефективного функціонування ринкового механізму є усунення з ринку підприємств – банкрутів. В зв'язку з прийняттям Закону України “Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом” керівники і спеціалісти всіх галузей народного господарства повинні володіти методикою діагностики та попередження банкрутства.

Практичні заняття проводяться за тематичним планом дисципліни на базі фінансової звітності конкретних підприємств. На заняттях закріплюються теоретичні знання, засвоюються методи і методика фінансової діагностики попередження банкрутства та здійснення фінансової санації.

Мета практичних занять передбачає набуття навичок по поглибленому вивченню фінансових відносин, що виникають у ході санації, реорганізації банкрутства та ліквідації суб'єктів господарювання.

Семінарські заняття проводяться на стаціонарі і спрямовані на засвоєння теоретичних положень основ фінансової санації підприємства, економіко_правових аспектів банкрутства та ліквідації підприємств. Самостійна робота є основним засобом засвоєння студентами навчального матеріалу. Вона є складовою частиною засвоєння теоретичних основ “Фінансової санації та банкрутства підприємств” та напрацювання практичних навичок визначення рівня банкрутства, його прогнозу та ефективності проведення реструктуризації, реорганізації, фінансової санації.

Самостійна робота студентів і слухачів забезпечується підручниками, навчально_методичними посібниками, фактичною фінансовою звітністю конкретних підприємств. Самостійна робота студентів і слухачів над засвоєнням навчального матеріалу може виконуватись в бібліотеці, навчальних аудиторіях та домашніх умовах. Індивідуальні завдання різного рівня складності виконуються студентами стаціонару і вказують на якість освоєння навчальної програми.

Підсумковий контроль з дисципліни “Управління фінансовою санацією та банкрутством підприємств” здійснюється при здачі екзамену.

**ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДИСЦИПЛІНИ
«УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ САНАЦІЄЮ ТА БАНКРУТСТВОМ ПІДПРИЄМСТВ»**

Види, тематика навчальних занять, шифри дисциплінарних результатів навчання	Обсяг, години		
	ауд.	СРС	разом
ЛЕКЦІЇ			
1. Основи антикризового управління фінансами підприємств	2	4	6
1.1. Фінансова криза на підприємстві: види, фактори та наслідки виникнення..			
1.2. Сутність антикризового управління на підприємстві (антикризовий менеджмент).			
1.3. Фінансова санація як складова антикризового фінансового менеджменту.			
2. Діагностика фінансової кризи на підприємстві	2	4	6
2.1. Сутність діагностики фінансової кризи на підприємстві.			
2.2. Традиційні методи діагностики фінансового стану й оцінки ймовірності банкрутства підприємств.			
2.3. Дискримінантний аналіз, його сутність і моделі прогнозування банкрутства.			
3. Контролінг в антикризовому управлінні підприємством	2	2	4
3.1 Фінансово-економічний контролінг та його роль у санації підприємства			
3.2. Методи контролінгу			
3.3 Система раннього попередження та реагування			
3.4. Зміст і розробка плану санації.			
4 Санаційний аудит	2	3	5
4.1. Санаційна спроможність підприємства.			
4.2. Програма і етапи проведення санаційного аудиту.			
4.3. Оцінювання ефективності санаційних заходів.			
5. Форми та необхідні передумови фінансування антикризових заходів	2	4	6
5.1. Форми фінансування антикризових заходів.			
5.2. Визначення потреби в капіталі для фінансування антикризових заходів.			
5.3.Правила фінансування підприємств.			
5.4. Санація балансу підприємства.			
6. Внутрішні фінансові джерела санації підприємства	2	4	6
6.1. Поняття та класифікація внутрішніх джерел фінансової стабілізації.			
6.2. Збільшення вхідних грошових потоків підприємства			
6.3. Управління витратами підприємства.			
7. Зовнішні фінансові джерела санації підприємства	2	4	6
7.1. Фінансування санації за рахунок акціонерного (пайового) капіталу.			
7.2 Участь кредиторів у фінансовому оздоровленні боржника.			

Види, тематика навчальних занять, шифри дисциплінарних результатів навчання	Обсяг, години		
	ауд.	СРС	разом
7.3. Фінансова участь персоналу в санації підприємства			
8. Реструктуризація та реорганізація підприємств	2	4	6
8.1. Сутність та форми реструктуризації підприємств.			
8.2. Фінансовий механізм реорганізації підприємств			
8.3. Передавальний та розподільний баланси.			
8.4. Розпорядчо-нормативне оформлення нової організаційної структури.			
9. Оцінювання вартості майна підприємства	2	4	6
9.1. Необхідність, способи та принципи експертного оцінювання вартості майна підприємства.			
9.2. Ринкова та ліквідаційна вартість об'єкта оцінювання			
9.3. Ставка дисконтування. Визначення ціни залучення власного й позичкового капіталу підприємства.			
9.4. Порядок оцінювання вартості майна			
9.5. Методи оцінювання вартості майна			
10. Економіко-правові аспекти санації та банкрутства підприємств. Державна фінансова підтримка санації підприємств.	2	4	6
10.1. Особливості банкрутства і ліквідації банків			
10.2. Санація та банкрутство сільськогосподарських підприємств			
10.3. Особливості санації та банкрутства страховиків			
10.4. Державна фінансова підтримка санації підприємств.			
ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ			
1 Оцінювання основних показників фінансового стану підприємства. Діагностика фінансової кризи на підприємстві.	4	4	8
2. Оцінювання санаційної спроможності підприємств. Складання і узгодження плану фінансової санації підприємства.	2	2	8
3. Фінансування санації підприємств. Визначення потреби в капіталі для фінансування санації підприємств	2	4	8
4. Визначення внутрішніх фінансових джерел санації підприємства	2	4	
5. Визначення зовнішніх фінансових джерел санації підприємства	2	4	
6. Реструктуризація підприємств	2	4	8
7. Оцінювання вартості майна підприємств	4	4	6
8. Економіко-правові аспекти санації та банкрутства підприємств. Державна фінансова підтримка санації підприємств.	2	4	10
РАЗОМ	44	76	120
Лекції	20	37	57
Практичні заняття	20	30	50
Контрольні заходи	4	9	13

I. ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Тема заняття № 1-2 Оцінка показників фінансового стану підприємства.
Діагностика фінансової кризи.

Мета заняття: Закріпити теоретичні знання студентів та розвинути практичні навички з діагностики фінансової кризи на підприємстві, її ідентифікації та обґрунтування необхідності санації на основі системи показників раннього попередження, реагування та прогнозування банкрутства підприємств.

Обладнання: Роздатковий матеріал:
– завдання і методичні рекомендації до практичних занять;
– фінансова звітність конкретних підприємств.

План заняття

1. Ознайомитись з фінансовою звітністю підприємства.
2. Визначити основні фінансові показники, що характеризують фінансовий стан підприємства.
3. Визначити показники раннього попередження та реагування, прогнозування банкрутства підприємства;
4. Дати оцінку фінансового стану підприємства і рівню попередження та прогнозування банкрутства підприємства.

Методичні рекомендації

Найдієвішим засобом запобігання банкрутству підприємства є фінансова санація – система фінансово_економічних, виробничо_технічних, організаційно_правових та соціальних заходів, спрямованих на досягнення чи відновлення платоспроможності, ліквідності, прибутковості і конкурентоспроможності підприємства_боржника в довгостроковому періоді. Санація, як сукупність усіх можливих заходів, які здатні привести підприємство до фінансового оздоровлення.

З метою прийняття правильного рішення відносно проведення заходів по ліквідації підприємства слід здійснити заходи по контролінгу і санаційному аудиту. В зв'язку з цим треба перевірити наявність і точність показників фінансової звітності: форми № 1 “Баланс”, форми № 2 “Звіт про фінансові результати”, форми № 3 “Звіт про рух грошових коштів”, форми № 4 “Звіт про власний капітал”, форми № 5 “Примітки до річної звітності”. Розрахувати основні показники фінансового стану підприємства згідно з вказаним алгоритмом в таблиці 1, а також визначити систему показників раннього попередження реагування та прогнозування банкрутства (таблиці 4-9). Для їх розрахунку доцільно використати такі методики.

Модель Е.Альтмана – 5_факторна модель, де факторами є окремі показники фінансового стану підприємства.

$$Z = 1,2A + 1,4B + 3,3C + 0,6D + 1,0E, \quad (2.1)$$

де Z – інтегральний показник рівня загрози банкрутства;
 А – робочий капітал (ф.1 к.260+270) / загальна вартість активів (ф.1 к.280);
 В – чистий прибуток(ф.2 к.220) / загальна вартість активів (ф.1 к.280);
 С – чистий доход (ф.2 к.035) / загальна вартість активів (ф.1 к.280);
 Д – ринкова капіталізація компанії (ринкова вартість акцій) (ф.1 к.380) / сума заборгованості(ф.1 к.480+к.620);
 Е – обсяг продажу (ф.2 к.010) / загальна вартість активів(ф.1 к.280).

Значення показника Z	Імовірність банкрутства
До 1,8	Дуже висока
1,81 – 2,70	Висока
2,71 – 2,99	Можлива
3,00 і більше	Дуже низька

Універсальна дискримінантна функція використовується для прогнозування банкрутства. Вона виражається такою моделлю:

$$Z = 1,5x_1 + 0,08x_2 + 10 x_3 + 5x_4 + 0,3x_5 + 0,1x_6, \quad (2.2)$$

де x_1 – Cash_Flow(ф.2 220 або 225+аморт. ф.1 к.260) / зобов'язання (ф.1 к.480+620);

x_2 – валюта балансу (ф.1 к.280) / зобов'язання(ф.1 к. 480+620);

x_3 – прибуток (ф.2 к. 220 або 225) / валюта балансу (ф.1 к.280);

x_4 – прибуток (ф.2 к.220 або 225) / виручка від реалізації (ф.2 к.035);

x_5 – виробничі запаси (ф.1 к.від 100 до 140) / виручка від реалізації(ф.2 к.035);

x_6 – оборотність основного капіталу (виручка від реалізації) (ф.2 к.035) / валюта балансу) (ф.1 к.280).

Одержані значення показника Z можна інтерпретувати так:

$Z > 2$ – підприємство є фінансово стійким і йому не загрожує банкрутство;

$1 < Z < 2$ – у підприємства порушено фінансову рівновагу (фінансову стійкість), але йому не загрожує банкрутство за умови переходу на антикризове управління;

$0 < Z < 1$ – підприємству загрожує банкрутство, якщо воно не здійснить санаційних заходів;

$Z < 0$ – підприємство є напівбанкрутом.

Коефіцієнт Бівера використовується для виявлення незадовільної структури балансу. Розраховується як відношення різниці між чистим прибутком і нарахованою амортизацією до суми довгострокових і поточних зобов'язань за формулою:

$$K_6 = (\Phi_{220} + \Phi_{260}) : (\Pi_{480} + \Pi_{620}), \quad (\text{ф.2 к. 220 або 225 _ф.2 аморт. к.260}) \quad (2.3)$$

де K_6 – коефіцієнт Бівера;

Φ_{220} , Φ_{260} – чистий прибуток і амортизація, наведені у рядку 220 і 260 форми № 2 “Звіт про фінансові результати” відповідно;

П₄₈₀, П₆₂₀ – довгострокові поточні зобов'язання (підсумки розділів III і IV), наведені у рядках 480 і 620 ф. 1 “Баланс”.

Ознакою формування незадовільної структури балансу є таке фінансове становище підприємства, у якого протягом тривалого часу (1,5_2 роки) коефіцієнт Бівера не перевищує 0,2, що відображає небажане скорочення частки прибутку, який направляється на розвиток виробництва.

В такій ситуації створюється незадовільна структура балансу, підприємство починає працювати в борг і його коефіцієнт забезпечення власними засобами стає меншим 0,1.

Cash_Flow використовується для визначення чистих грошових потоків, які залишаються в розпорядженні підприємства. Cash_Flow – прибуток, що залишається в розпорядженні підприємства у визначеному періоді та амортизаційні відрахування у цьому самому періоді.

Відношення Cash_Flow до заборгованості (нетто):

$$K_{\text{Cash_Flow}} = \frac{\text{Cash_Flow(ф.2 к. 220 або 225_ф.2 амортиз. к.260)}}{\text{Сума заборгованості – грошові кошти – короткострокові фінансові вкладення(ф. 1 к.480 +620_230,240_220)}}$$

вказує на здатність підприємства розрахуватись зі своїми боргами за рахунок результатів своєї господарської діяльності.

Темп зростання власного капіталу визначається за формулою:

$$TP = (P_{in}P/ЧП) (ЧП/ОП)+(ОП/ВО) (ВО/ОЗ) (ОЗ/НЗ)+(КЗ/ВК)$$

де TP – темп зростання власного капіталу;

P_{in}P – реінвестований прибуток(к. 220_ ф. 4 ряд 140);

ЧП – чистий прибуток(ф.2 ряд.220);

ОП – обсяг продажу(ф.2 ряд. 0.35);

ВО – власні оборотні засоби(ф.1 ряд 260_ряд620);

ОЗ – оборотні засоби(ф.1 ряд 260);

КЗ – короткострокова заборгованість(ф.1 ряд 620);

ВК – власний капітал(ряд 380).

Співвідносячи показники звітного року з показниками року реструктуризації визначити рівень їх зміни та необхідність фінансової санації чи здійснення ліквідації підприємства.

Дискримінантні моделі прогнозування банкрутства А.А. Терещенко (на прикладі харчової промисловості):

$$Z1=0,261X1+1.272X2+0.130X3+0.486X4+ 0.639X9+0.221X10 – 1.433 \quad (2.4)$$

де X1_ коефіцієнт поточної ліквідності

X2_ коефіцієнт фінансової незалежності

X3_ відношення чистого доходу до активів

X4_ відношення операційного грошового потоку (Cash_flow I) до суми чистого доходу та інших операційних доходів

X5_ відношення операційного та інвестиційного грошових потоків(Cash_flow II) до активів

X6_ відношення чистого доходу до позикового капіталу

X7_ відношення операційного грошового потоку (Cash_flow I) до позикового капіталу

X8_ відношення прибутку до оподаткування до чистого доходу

X9_ відношення чистого прибутку до власного капіталу

X10_ коефіцієнт оборотності оборотних активів

Ступінь ймовірності банкрутства підприємства за критерієм Zt

Значення Zt Ймовірність настання банкрутства

$Z_t < 0.65$	Зона фінансової кризи
$0.65 \leq Z_t \leq 0.43$	Зона додаткового аналізу
$0.43 < Z_t$	Зона фінансової стійкості

Практичне завдання

Дати оцінку фінансового стану підприємства (кондитерських фабрик України) і рівню попередження та прогнозування банкрутства.

Вхідні дані для розрахунку основних показників фінансового стану підприємств та визначення системи показників раннього попередження реагування та прогнозування банкрутства наведені у таблицях 2-3 за 10 варіантами.

Оцінка основних показників фінансового стану підприємства

№ п/п	Показник	Умове позначення	Формула для розрахунку	Джерела інформації (форми фінансової звітності — дод. 1)	Економічний зміст	Напрямок позитивних змін	Рік проведення реструктуризації	Звітний рік	Відхилення (+, -)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1. Показники майнового стану									
1.1	Частка оборотних виробничих фондів в обігових коштах	Ч _{о.в.ф}	Оборотні виробничі фонди	Ф. № 1, р. 100 + р. 120 + 270	Частка обігових коштів у виробничій сфері	Збільшення, особливо в умовах інфляції			
			Оборотні активи	Ф. № 1, р. 260 + + р. 270					
1.2	Частка основних засобів в активах	Ч _{о.з.}	Залишкова вартість основних засобів	Ф. № 1, р. 030	Частка коштів, інвестованих в основні засоби, у валюті балансу	Зменшення за умов незмінних або зростаючих обсягів реалізації			
			Активи	Ф. № 1, р. 280					
1.3	Коефіцієнт зносу основних засобів	К _{зн}	Знос основних засобів	Ф. № 1, р. 032	Рівень фізичного і морального зносу основних фондів	Зменшення			
			Первісна вартість основних засобів	Ф. № 1, р. 031					
1.4	Коефіцієнт оновлення основних засобів	К _{он}	Збільшення за звітний період первісної вартості основних засобів	Ф. № 1 _ (збільшення по р. 031)	Рівень фізичного і морального оновлення основних фондів	Збільшення за умов виключення інфляційного факт			
			Первісна вартість основних засобів	Ф. № 1, р. 031					
1.5	Частка довгострокових фінансових інвестицій в активах	Ч _{д.ф}	Довгострокові фінансові інвестиції	Ф. № 1, р. 040 + р. 045	Частка фінансових (портфельних) інвестицій у валюті балансу; зменшення диверсифікаційного ризику	Збільшення за умов збільшення доходів від фінансових інвестицій			
			Активи	Ф. № 1, р. 280					
1.6	Частка оборотних виробничих активів	Ч _{о.в.а}	Оборотні виробничі фонди	Ф. № 1, о. 100 + р. 120 + р. 270	Частка мобільних виробничих фондів у валюті балансу	Збільшення			
			Активи	Ф. № 1, р. 280					
1.7.	Частка оборотних виробничих фондів в обігових коштах	Ч _{о.в.ф}	Оборотні виробничі фонди	Ф. № 1, р. 100 + р. 120 + р. 27	Частка обігових коштів у виробничій сфері	Збільшення			
			Оборотні активи	Ф. № 1, р. 260 + + р. 270					
1.8	Коефіцієнт мобільності активів	К _{моб}	Мобільні активи Немобільні активи	Ф. № 1, р. 260 + р. 270 Ф. № 1, р. 080	Скільки обігових коштів припадає на одиницю необігових; потенційна можливість перетворення активів у ліквідні кошти	Збільшення; за рекомендаційного рівень К _{моб} = 0,5			

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2. Показники оборотності коштів									
2.1.	Оборотність активів (обороту), ресурсівіддача, коефіцієнт трансформації	Кт	Чиста виручка від реалізації продукції (ладі ЧВ) Активи	Ф. № 2, р. 035 Ф. № 1, р. 280	Скільки отримано чистої виручки від реалізації продукції (далі – виручка) на одиницю коштів, інвестованих в активи	Збільшення			
2.2.	Фондовіддача	Фо.в.	ЧВ Основні виробничі фонди	Ф. № 2, р. 035 Ф. № 1, р. 030	Скільки виручки припадає на одиницю основних виробничих фондів	Збільшення			
2.3.	Коефіцієнт оборотності обігових коштів	Ко	ЧВ Обігові кошти	Ф. № 2, р. 035 Ф. № 1, р. 260 + р. 270	Кількість оборотів обігових коштів за період; скільки виручки припадає на одиницю	Збільшення			
2.4.	Період одного обороту обігових коштів	Чо	360 Ко		Середній період від витрачення коштів для виробництва продукції до отримання коштів за реалізовану продукцію	Зменшення			
2.5.	Коефіцієнт оборотності запасів (обороту)	Ко.з	Собівартість реалізації Середні запаси	Ф. № 2, р. 040 Ф. № 1, р. 100 + р. 120 + р. 130 + р. 140	Кількість оборотів коштів, інвестованих у запаси	Збільшення			
2.6.	Період одного обороту запасів (днів)	Чз	360 Ко.з.		Період, протягом якого запаси трансформуються, в кошти	Зменшення, якщо це не перешкоджає нормального процесу виробництва, не загрожує дефіцитом матеріальних ресурсів			
2.7.	Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості (обороту)	Кд.з.	ЧВ Середня дебіторська заборгованість	Ф. № 2, р. 035 Ф. № 1, р. 050 + + р. 170 + р. 180 + + р. 190 + р. 200 + + р. 210	У скільки разів виручка перевищує середню дебіторську заборгованість	Збільшення			

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2.8	Період погашення дебіторської заборгованості (днів)	Ч д.з.	360 Кд.з.		Середній період інкасації дебіторської заборгованості, тобто період її погашення	Зменшення, особливо в умовах інфляції; збільшення, якщо додаткова вартість коштів компенсується додатковим прибутком від збільшення обсягів реалізації			
2.9	Коефіцієнт оборотності готової продукції (оборотів)	К.п	ЧВ Готова продукція	Ф. № 2, р. 035 Ф. № 1, р. 130	У скільки разів виручка перевищує середні запаси	Збільшення			
2.10	Період погашення кредиторської заборгованості (днів)	Ч к.з	Середня кредиторська заборгованість х 360 Собівартість реалізації	Ф. № 1, р. 500 + + р. 520 + р. 530 + + р. 550 + р. 580 Ф. № 2, р. 040	Середній період сплати підприємством короткострокової заборгованості	Зменшення			
2.11	Період операційного циклу (днів)	Ч о.ц.	Сума періодів запасу і дебіторської заборгованості Ч о.ц = Чз + Ч д.з.		Тривалість перетворення придбаних матеріальних ресурсів на грошові кошти	Зменшення			
2.12	Період фінансового циклу (днів)	Ч ф.ц	Ч ф.ц = Ч о.ц. – Ч к.з.		Період обороту коштів	Зменшення, але від'ємне значення показника свідчить вже про нестачу коштів (підприємство ЖПС "в борг")			
2.13	Коефіцієнт оборотності власного капіталу (оборотність)	К в.к	ЧВ Власний капітал	Ф. № 2, р. 035 Ф. № 1, р. 380 + + р. 430 + р. 630	Скільки чистої виручки від реалізації продукції припадає на одиницю власного капіталу	Збільшення			
3. Показники рентабельності									
3.1	Рентабельність активів за прибутком від звичайної діяльності	Рзв	Прибуток від звичайної діяльності Активи	Ф. № 2, р. 190 Ф. № 1, р. 280	Скільки прибутку від звичайної діяльності припадає на одиницю коштів, інвестованих в активи	Збільшення			

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
3.2	Рентабельність капіталу (активів) за чистим прибутком	R_A	Чистий прибуток Активи	Ф. № 2, р. 220 Ф. № 1, р. 280	Скільки припадає чистого прибутку на одиницю інвестованих в активи коштів	Збільшення			
3.3	Рентабельність власного капіталу	$R_{в.к.}$	Чистий прибуток Вм)Ш □ □	Ф. № 2, р. 220 В. № 1, р. 380	Скільки припадає чистого прибутку на одиницю власного капіталу	Збільшення, добуток трьох показників: 2, 1; 3, 7 і 4, 8 (за цим переліком)			
3.4	Рентабельність виробничих фондів	$R_{в.ф.}$	Чистий прибуток Виробничі фонди	Ф. № 2, р. 220 Ф. № 1, р. 030 + + р. 100 + р. 120	Скільки припадає чистого прибутку на одиницю вартості виробничих фондів	Збільшення			
3.5	Рентабельність реалізованої продукції за прибутком від реалізації	R_q	Прибуток від реалізації	Ф. № 2, р. 050 – р. 070 – р. 080	Скільки припадає прибутку від реалізації на одиницю виручки	Збільшення			
3.6	Рентабельність реалізованої продукції за прибутком від операційної діяльності	$R_{q,оп}$	Прибуток від операційної діяльності Виручка	Ф. № 2, р. 100 Ф. № 2, р. 035	Скільки припадає прибутку від операційної діяльності на одиницю виручки	Збільшення			
3.7	Рентабельність реалізованої продукції за чистим прибутком	$R_{q,ч}$	Чистий прибуток Виручка	Ф. № 2, р. 220 Ф. № 2, р. 035	Скільки припадає чистого прибутку на одиницю виручки	Збільшення			
3.8	Коефіцієнт реінвестування	K_p	Реінвестований прибуток Чистий прибуток	Ф. 1, збільшення по (р.340+ р.350) Ф. № 2, р. 220	Скільки чистого прибутку капіталізовано, скільки чистого прибутку спрямовано на збільшення власного капіталу	Збільшення в межах, що не суперечить бажанню акціонерів отримувати підвищені дивіденди			
3.9	Коефіцієнт стійкості економічного зростання	$K_{с.е.з}$	Реінвестований прибуток Власний капітал	Ф. 1, збільшення по (р.340+ р.350) Ф. № 3, р. 010	Скільки припадає сплачених відсотків за кредити і позики на одиницю прибутку, яку частину ефекту „З’їдає” ціна кредиту”	Зменшення свідчить про ефективність використання позик. У зарубіжній практиці по 38,8% – нормальне значення, понад 88,6% – тривожне [38]			
3.10	Співвідношення сплачених відсотків і прибутку	$K\%h$	Витрати на оплату відсотків Прибуток від звичайної діяльності	Ф. № 3, р. 060 Ф. № 1, р. 380 + + р. 430 + р. 630	Скільки чистої виручки від реалізації продукції припадає на одиницю власного капіталу	Збільшення			

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
3.11	Період окупності капіталу	T_k	Активи Чистий прибуток	Ф. № 1, р. 280 Ф. №2, р. 220	За який період кошти, що інвестовані в активи, будуть компенсовані чистим прибутком	Зменшення			
3.12	Період окупності власного капіталу	$T_{вк}$	Власний капітал Чистий прибуток	Ф. № 1, р. 380 Ф. №2р. 220	За який період власний капітал буде компенсований чистим прибутком	Зменшення			
4. Показники фінансової стійкості									
4.1	Власні обігові кошти (робочий, функціонуючий капітал)	P_k	(Власний капітал + довгострокові зобов'язання) або позаоборотні активи (оборотні активи – короткострокові зобов'язання)	Ф. № 1, р. 380 + + р. 430 + р. 480 – р. 080 або Ф. № 1, р. 260 + + р. 270 – р. 620 – – р. 630	Оборотні активи, які фінансуються за рахунок власного капіталу і довго строків зобов'язань. Наявність P_k означає не лиш здатність платити поточні борги, а й можливість розширити виробництво	Збільшення			
4.2	Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами	$K_{з.в.к}$	Власні обігові кошти Оборотні активи	Ф. № 1, р. 380 + + р. 430 – р. 080 Ф. № 1, р. 260 + + р. 270	Абсолютна можливість перетворення активів у ліквідні кошти	Збільшення; рекомендується значення: за [12] $K_{з.в.к} > 0.1$; за [31] $K_{з.в.к} = 0.2$			
4.3	Маневреність робочого капіталу [11; 12]	$M_{р.к}$	Запаси Робочий капітал	Ф. № 1, р. 100 + + р. 120 + р. 130 + + р. 140 Ф. № 1, р. 260 + + р. 270 – р. 620 – р. 630	Частка запасів, виробничих активів у власних обігових коштах; обмежує свободу маневру власними коштами	Зменшення, збільшення запасів призводить до уповільнення оборотності обігових коштів, в умовах інфляції — до залучення дорогих кредитів, що зменшує платоспроможність підприємства			
4.4	Маневреність власних обігових коштів [23]	$M_{в.о.к}$	Кошти Власні обігові кошти	Ф. № 1, р. 230 + + р. 240 Ф. № 1, р. 380 + + р. 430 – р. 080	Частка абсолютно ліквідних активів у власних обігових коштах; забезпечує свободу фінансового маневру	Збільшення			

1	2	3	4	5	6	7	8
4.5	Коефіцієнт забезпечення власними обіговими коштами запасів	$K_{зап}$	Власні обігові кошти Запаси	Ф. № 1, р. 380 + + р. 430_р.080 Ф. № 1, р. 100+ + р. 120 +р.130 + +р. 140	Насільки запаси, що мають найменшу ліквідність у складі оборотних активів, забезпечені довгостроковими стабільними джерелами фінансування	Збільшення	
4.6	Коефіцієнт покриття запасів	$K_{п.з}$	"Нормальні" джерела покриття запасів Запаси	Ф. № 1, р. 380 + р. 430 + +р. 480_р. 080 + р. 500+ +р. 520 + р. 530 + р. 540 Ф. №1, р. 100 + + р. 120+р. 130 + р. 140	Скільки на одиницю коштів, що вкладені в запаси, припадає у сукупності власних коштів, довго_ та короткострокових зобов'язань	Збільшення	
4.7	Коефіцієнт фінансової незалежності	$K_{авт}$	Власний капітал Пасиви	Ф. № 1, р. 380 + + р. 430 + р. 630 Ф. № 1, р. 640	Характеризує можливість підприємства виконати зовнішні зобов'язання за рахунок власних активів; його незалежність від позикових джерел	Збільшення; має бути $K_{авт} \geq 0.5$	
4.8	Коефіцієнт фінансової залежності	$K_{ф.з}$	Пасиви Власний капітал	Ф. № 1, р. 640 Ф. № 1, р. 380 + + р. 430 + р. 630	Скільки одиниць сукупних джерел припадає на одиницю власного капіталу	Зменшення. показник, обернений до $K_{ш.}$, нормативне значення $K_{ф.з} = 2$	
4.9	Коефіцієнт маневреності власного капіталу	$K_{м}$	Власні обігові кошти Власний капітал	Ф. № 1, р. 380 + р. 430 + +р. 630 – р. 080 Ф. № 1, р. 380 + ' + р. 430 + р. 630	Частка власних обігових коштів у власному капіталі	Збільшення; $K_{м} > 0,1$	
4.10	Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	$K_{п.к}$	Позиковий капітал Пасиви	Ф. № 1, р. 480 + + р. 620 Ф. № 1, р. 640	Скільки припадає позикового капіталу на одиницю сукупних джерел	Зменшення; до показника $K_{авт}$ критичне значення $K_{п.к} \leq 0,5$	
4.11	Коефіцієнт фінансової стабільності (коефіцієнт фінансування)	$K_{ф.с}$	Власні кошти Позикові кошти	Ф. № 1, р. 380 + + р. 430 + р. 630 Ф. № 1, р. 480 + + р. 620	Забезпеченість заборгованості власними коштами; перевищення власних коштів над позиковими свідчить про фінансову стійкість підприємства	Нормативне значення $K_{ф.с} > 1$	

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
4.12	Показник фінансового ліквідного ліквідного	Фл	Довгострокові зобов'язання Власні кошти	Ф. № 1, р. 480 Ф. № 1, р. 380 + + р. 430 + р. 630	Характеризує залежність підприємства від довгострокових зобов'язань. Збільшення Фл свідчить про підвищення фінансового ризику	Зменшення; за [31] має бути $F_{л} \leq 0,25$			
4.13	Коефіцієнт фінансової стійкості	$K_{фс}$	Власний капітал + довгострокові зобов'язання Пасиви	Ф. № 1, р. 380 + + р. 430 + р. 480 + + р. 630 Ф. № 1, р. 640	Частка стабільних джерел фінансування у їх загальному обсязі	За [1] має бути $K_{фс} = 0,85 \dots 0,90$			
5. Показники ліквідності (платоспроможності)									
5.1	Коефіцієнт ліквідності поточної (покриття)	$K_{плп}$	Поточні активи	Ф. № 1, р. 260	Характеризує достатність обігових коштів для погашення боргів протягом року	Збільшення; за [11; 12] критичне значення $K_{плп} = 1$; при $K_{плп} < 1$ підприємство має неліквідний баланс. Якщо $K_{плп} = 1 \dots 0,5$, підприємство своєчасно ліквідує борги			
5.2	Коефіцієнт ліквідності швидкої	$K_{плш}$	Поточні пасиви	Ф. № 1, р. 620	Скільки одиниць найбільш ліквідних активів припадає на одиницю термінових боргів	Збільшення; має бути $K_{плш} \geq 1$ у міжнародній практиці $K_{плш} = 0,7 \dots 0,8$			
5.3	Коефіцієнт ліквідності абсолютної	$K_{пла}$	Кošти Поточні пасиви	Ф. № 1, р. 230 + + р. 240 Ф. № 1, р. 620	Характеризує готовність підприємства негайно ліквідувати короткострокову заборгованість	Збільшення; має бути $K_{ла} = 0,2 \dots 0,35$			
5.4	Співвідношення короткострокової ліквідності кредиторської заборгованості	$K_{д/к}$	Довгострокова заборгованість Кредиторська заборгованість	Ф. № 1, р. 160 + + р. 170 + р. 180 + + р. 190 + + р. 200 + + р. 210 Ф. № 1, р. 520 + + р. 530 + р. 540	Здатність розрахуватися з кредиторами за рахунок дебіторів протягом одного року	Рекомендоване значення $K_{д/к} = 1,0$			

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
6. Позиція підприємства на ринку цінних паперів									
6.1	Дохід на акцію	Дак		Ф. № 2, р. 320	Скільки чистого прибутку припадає на одну просту акцію	Збільшення			
6.2	Дивіденд на акцію	Да		Ф. № 2, р. 340	Сума оголошених дивідендів, що припадає на одну акцію	Збільшення за умов достатнього реінвестування прибутку			
6.3	Дивідендний вихід	Дв	Показник 6.2	Ф. № 2, р. 340	Частка дивідендів до сплати у чистому прибутку	Залежить від дивідендної політики підприємства			
			Показник 6.1	Ф. № 2, р. 320					
6.4	Коефіцієнт котирування акцій	Кка	Ринкова ціна акції	Дані ринку цінних паперів	Відхилення ринкової ціни акції від номінальної (облікової)	Збільшення			
			Номінальна ціна акції	Дані структури статутного фонду (кількість акцій за номіналом)					
6.5	Ціна акції	Ца	Ринкова ціна акції	Дані ринку цінних паперів	Інвестиційна привабливість акції;	Темпи підвищення ринкової ціни мають випереджати темпи збільшення дохідності			
			Дохід на акцію	Ф. № 2, р. 320					
6.6	Дивідендна дохідність акції	Дд	Дивіденд на акцію	Ф. № 2, р. 340	Поточна рентабельність інвестованого в акцію капіталу	Збільшеній за умов однокчасного збільшення ринкової ціни акції			
			Ринкова ціна акції	Дані ринку цінних паперів					
6.7	Зміни у добробуті акціонерів	Дакц	Дивідендний дохід + Потенційний дохід за рахунок збільшення власного капіталу і ринкової вартості акції	100 x Ф. № 2, р. 340 + Ф. № 1, р. 380	Зміни у добробуті акціонерів, що складається: а) з поточних дивідендів; б) із різниці між ринковою і первісною вартістю акції	Збільшення			
				Ф. № 1, р. 300					

Таблиця 2

Склад необоротних активів кондитерських фабрик України за чотири роки. (тис.грн.)

№ з/п	Показники	Склад необоротних активів кондитерських фабрик України за чотири роки. (тис.грн.)																		
		3	4	5	6	7	8	9	10											
1	2																			
1	200_	I	78,60	2393,60	66008,20	1504,20	-	59,50	-	70044,10										
		%	0,11	3,42	94,24	2,15	-	0,08	-	100,00										
	200_	I	150,90	64492,20	58948,40	1504,20	-	132,20	-	125227,90										
		%	0,12	51,50	47,07	1,20	-	0,11	-	100,00										
	200_	I	143,70	40214,80	211134,60	331,90	-	335,70	-	252160,70										
		%	0,06	15,95	83,73	0,13	-	0,13	-	100,00										
200_	I	187,00	26334,00	331555,00	5,00	-	611,00	-	358692,00											
	%	0,05	7,34	92,43	0,00	-	0,17	-	100,00											
2	200_	I	7,80	2323,60	14010,40	349,60	-	688,20	-	17379,60										
		%	0,04	13,37	80,61	2,01	-	3,96	-	100,00										
	200_	I	4,50	4723,80	15350,00	8,30	-	555,10	-	20641,70										
		%	0,02	22,88	74,36	0,04	-	2,69	-	100,00										
	200_	X	49,30	4846,70	16286,20	8,30	-	405,50	-	21596,00										
		%	0,23	22,44	75,41	0,04	-	1,88	-	100,00										

	200_		45,00	5343,00	15977,00	8,00	14,00	-	-	21387,00
			%	24,98	74,70	0,04	0,07	-	-	100,00
3	200_		30,80	527,10	18768,50	177,00	1598,60	330,50	108,60	21541,10
			%	2,45	87,13	0,82	7,42	1,53	0,50	100,00
	200_		24,90	527,10	19630,90	29,60	1508,60	80,80	105,30	21952,20
			%	2,40	89,43	0,13	6,87	0,37	0,48	100,00
	200_		20,10	4452,20	25180,50	29,60	1418,90	56,20	-	31157,50
			%	14,29	80,82	0,10	4,55	0,18	-	100,00
200_		33,00	1756,00	58554,00	30,00	1210,00	-	-	61583,00	
		%	2,85	95,08	0,05	1,96	-	-	100,00	
4	200_		910,70	37768,60	291345,40	4221,70	-	2755,90	-	337002,30
			%	11,21	86,45	1,25	-	0,82	-	100,00
	200_		1171,40	213536,20	309182,70	3386,10	-	7751,30	-	535027,70
			%	39,91	57,79	0,63	-	1,45	-	100,00
	200_		2572,80	168275,20	688921,40	-	-	-	-	859769,40
			%	19,57	80,13	-	-	-	-	100,00
200_		16322,00	41724,00	1516057,00	48913,00	157,00	-	-	1623173,00	
		%	2,57	93,40	3,01	0,01	-	-	100,00	
5	200_		156,10	2818,20	130617,40	258,40	-	-	-	133850,10
			%	2,11	97,58	0,19	-	-	-	100,00
	200_		106,80	36367,30	190867,90	193,40	-	-	-	227535,40
			%	15,98	83,88	0,08	-	-	-	100,00
	200_		142,80	8076,80	270674,40	163,40	-	-	-	279057,40
			%	2,89	97,00	0,06	-	-	-	100,00

			200_	І	11,00	227,00	53755,00	1,00	-	-	53994,00
				%	0,02	0,42	99,56	0,00	-	-	100,00
		200_		І	10,50	-	1046,90	1,00	-	-	1058,40
				%	0,99	-	98,91	0,09	-	-	100,00
		200_		І	7,80	-	1099,10	1,00	-	-	1107,90
				%	0,70	-	99,21	0,09	-	-	100,00
	9	200_		І	5,00	-	1000,50	1,00	-	-	1006,60
				%	0,50	-	99,39	0,10	-	-	100,00
		200_		І	1,00	-	1001,00	3,00	-	-	1005,00
				%	0,10	-	99,60	0,30	-	-	100,00
		200_		І	1,30	195,30	5915,10	-	-	-	6111,70
				%	0,02	3,20	96,78	-	-	-	100,00
		200_		І	0,30	2,40	7431,90	-	-	-	7434,60
				%	0,00	0,03	99,96	-	-	-	100,00
		200_		І	-	462,00	8888,60	-	28,60	-	9379,20
				%	-	4,93	94,77	-	0,30	-	100,00
		200_		І	-	-	10296,00	-	-	-	10296,00
				%	-	-	100,00	-	-	-	100,00
	10	200_		І	-	-	-	-	-	-	-
				%	-	-	-	-	-	-	-

Аналіз динаміки оборотних активів кондитерських фабрик України за чотири роки (тис. грн)

№ з/п	Оборотні активи	Виробничі запаси	Товарні запаси	Векселі отримані	Дебиторська заборгованість розрахунками	Інша поточна дебиторська заборгован.	Грошові кошти та їх еквіваленти	Інші оборотні активи	Всього оборотних активів	
										3
1	200_		1335,70	14,50	-	2148,10	131,70	240,90	47,50	3918,40
			%	34,09	0,37	-	54,82	3,36	6,15	1,21
1	200_		1698,10	25,50	-	9095,80	8,60	51,30	380,10	11259,40
			%	15,08	0,23	-	80,78	0,08	0,46	3,38
	200_		2712,40	39,50	-	13313,10	364,30	15,00	158,20	16602,50
			%	16,34	0,24	-	80,19	2,19	0,09	0,95
	200_		3493,00	47,00	-	8885,00	290,00	90,00	146,00	12951,00
			%	26,97	0,36	-	68,60	2,24	0,69	1,13
	200_		9548,50	95,30	700,00	534,40	5294,10	155,80	40,20	16368,30
			%	58,34	0,58	4,28	3,26	32,34	0,95	0,25
2	200_		5635,30	76,10	800,00	2818,90	329,90	172,30	70,70	9903,20
			%	56,90	0,77	8,08	28,46	3,33	1,74	0,71
	200_		8040,80	57,80	-	2194,00	527,50	323,60	84,40	11228,10
			%	71,61	0,51	-	19,54	4,70	2,88	0,75
	200_		5325,00	61,00	-	4667,00	459,00	1484,00	22,00	12018,00
			%	44,31	0,51	-	38,83	3,82	12,35	0,18
3	200_		1011,90	8,50	-	692,30	315,30	32,00	666,60	2726,60
			%	37,11	0,31	-	25,39	11,56	1,17	24,45
	200_		1197,60	15,50	-	431,60	311,30	40,90	264,10	2261,00
			%	52,97	0,69	-	19,09	13,77	1,81	11,68
	200_		4185,00	18,30	-	1944,40	409,60	31,60	495,10	7084,00
			%	59,08	0,26	-	27,45	5,78	0,45	6,99
	200_		3204,00	73,00	-	5867,00	2359,00	25,00	549,00	12077,00

		200_		33182,10	7,60	-	1562,70	3053,40	101,40	-	37907,20
			%	87,54	0,02	-	4,12	8,05	0,27	-	100,00
		200_		33000,00	-	-	12598,00	133,00	3109,00	156,00	48996,00
			%	67,35	-	-	25,71	0,27	6,35	0,32	100,00
		200_		1793,40	6,50	-	2605,80	8796,80	72,20	3,00	13277,70
			%	13,51	0,05	-	19,63	66,25	0,54	0,02	100,00
8	ПАТ "Маріупольська кондитерська фабрика"	200_		2092,20	4,80	-	920,30	7035,90	17,60	46,50	10117,30
			%	20,68	0,05	-	9,10	69,54	0,17	0,46	100,00
		200_		5479,30	27,50	-	1091,30	14078,40	20,50	12,90	20709,90
			%	26,46	0,13	-	5,27	67,98	0,10	0,06	100,00
		200_		2475,00	15,00	-	2386,00	7,00	8,00	38,00	4929,00
			%	50,21	0,30	-	48,41	0,14	0,16	0,77	100,00
		200_		403,80	25,30	-	200,80	46,60	3,70	12,10	692,30
			%	58,33	3,65	-	29,00	6,73	0,53	1,75	100,00
	ПАТ "Сумська кондитерська фабрика"	200_		333,90	27,10	-	43,20	36,70	4,40	14,50	459,80
			%	72,62	5,89	-	9,40	7,98	0,96	3,15	100,00
		200_		322,30	31,50	-	2,20	37,20	16,70	15,70	425,60
			%	75,73	7,40	-	0,52	8,74	3,92	3,69	100,00
		200_		669,00	11,00	-	2,00	54,00	32,00	15,00	783,00
			%	85,44	1,40	-	0,26	6,90	4,09	1,92	100,00
		200_		4611,90	2,60	-	2348,20	29,80	49,40	2,10	7044,00
			%	65,47	0,04	-	33,34	0,42	0,70	0,03	100,00
	ПАТ «Херсонська кондитерська фабрика»	200_		3916,60	2,80	-	1968,70	30,50	65,50	-	5984,10
			%	65,45	0,05	-	32,90	0,51	1,09	-	100,00
10		200_		4220,00	3,40	-	2403,60	14,50	32,90	-	6674,40
			%	63,23	0,05	-	36,01	0,22	0,49	-	100,00
		200_		4698,00	16,00	-	2873,00	59,00	61,00	14,00	7721,00
			%	60,85	0,21	-	37,21	0,76	0,79	0,18	100,00

**Аналіз складу і структури власного і позикового капіталу кондитерських фабрик
Україні за чотири роки (тис.грн.)**

№ з/п	Показники		Власний капітал	Позиковий капітал		Усього:			
				Довгострокові зобов'язання	Поточні зобов				
1	2		3	4	5	6			
1	ПАТ "Вінницька кондитерська фабрика"	200_	I	22166,9	0	57868,8	80035,7		
			%	27,7	0	72,3	100		
		200_	I	22865	35000	81484,7	139349,7		
			%	16,41	25,12	58,47	100		
		200_	I	41925	70000	169998,9	281923,9		
			%	14,87	24,83	60,30	100,00		
		200_	I	111574,00	70000,00	256523,00	438097,0		
			%	25,47	15,98	58,55	100,00		
		2	ПАТ "Запорозьке кондитерська фабрика"	200_	I	27284,90	0,00	16837,30	44122,20
					%	61,84	0,00	38,16	100,00
				200_	I	29549,60	0,00	13408,80	42958,40
					%	68,79	0,00	31,21	100,00
200_	I			29128,20	0,00	15856,70	44984,90		
	%			64,75	0,00	35,25	100,00		
200_	I			29493,00	100,00	15278,00	44871,00		
	%			65,73	0,22	34,05	100,00		
	ПАТ «АВК»			200_	I	39284,70	0,00	4497,40	43782,10
					%	89,73	0,00	10,27	100,00
				200_	I	39422,60	3,40	3533,90	42959,90
					%	91,77	0,01	8,23	100,00
		200_	I	41030,30	0,00	7149,70	48180,00		
			%	85,16	0,00	14,84	100,00		
		200_	I	70050,00	3864,00	32785,00	106699,0		
			%	65,65	3,62	30,73	100,00		
		4		200_	I	154037,80	254136,50	167086,60	575260,9

ПАТ "Виробниче

	об'єднання" КОНТІ"		%	26,78	44,18	29,05	100,00
		200_	I	184140,20	349392,10	228326,00	761858,3
			%	24,17	45,86	29,97	100,00
		200_	I	238433,60	466858,90	545322,40	1250614,9
			%	19,07	37,33	43,60	100,00
		200_	I	440089,00	1113369,00	732422,00	2285880,0
%	19,25		48,71	32,04	100,00		
5	ПАТ "Київська кондитерська фабрика імені Карла Маркса"	200_	I	56025,40	0,00	95789,40	151814,8
			%	36,90	0,00	63,10	100,00
		200_	I	58135,60	0,00	198082,00	256217,6
			%	22,69	0,00	77,31	100,00
		200_	I	58347,20	0,00	326181,40	384528,6
			%	15,17	0,00	84,83	100,00
200_	I	60262,00	0,00	333256,00	393518,0		
	%	15,31	0,00	84,69	100,00		
6	ПАТ "Кременчужская кондитерська фабрика"	200_	I	11380,00	0,00	108214,40	119594,4
			%	9,52	0,00	90,48	100,00
		200_	I	11860,40	0,00	122838,20	134698,6
			%	8,81	0,00	91,19	100,00
		200_	I	11358,10	253,60	149458,30	161070,0
			%	7,05	0,16	92,79	100,00
200_	I	11040,00	95,00	116207,00	127342,0		
	%	8,67	0,07	91,26	100,00		
7	ПАТ "Львівська кондитерська фірма Світоч "	200_	I	173344,40	0,00	162797,00	336141,4
			%	51,57	0,00	48,43	100,00
		200_	I	191157,20	0,00	49681,60	240838,8
			%	79,37	0,00	20,63	100,00
		200_	I	206953,80	0,00	56938,50	263892,3
			%	78,42	0,00	21,58	100,00
200_	I	233670,00	0,00	18986,00	252656,0		
	%	92,49	0,00	7,51	100,00		

8	ПАТ "Маріупольська кондитерська фабрика"	200_	I	43613,00	3,10	29585,30	73201,40
			%	59,58	0,00	40,42	100,00
		200_	I	44039,50	11,30	40151,10	84201,90
			%	52,30	0,01	47,68	100,00
		200_	I	44097,60	13,40	41908,70	86019,70
			%	51,26	0,02	48,72	100,00
200_	I	43662,00	37,00	18454,00	62153,00		
	%	70,25	0,06	29,69	100,00		
9	ПАТ "Сумська кондитерська фабрика"	200_	I	998,80	20,90	1855,30	2875,00
			%	34,74	0,73	64,53	100,00
		200_	I	842,40	20,90	1854,30	2717,60
			%	31,00	0,77	68,23	100,00
		200_	I	329,80	20,90	2331,00	2681,70
			%	12,30	0,78	86,92	100,00
200_	I	-547,00	21,00	3454,00	2928,00		
	%	-18,68	0,72	117,96	100,00		
10	ПАТ «Херсонська кондитерська фабрика»	200_	I	11851,10	0,00	4102,60	15953,70
			%	74,28	0,00	25,72	100,00
		200_	I	12210,10	0,00	4621,90	16832,00
			%	72,54	0,00	27,46	100,00
		200_	I	12869,10	1884,00	4365,60	19118,70
			%	67,31	9,85	22,83	100,00
200_	I	14765,00	3517,00	4624,00	22906,00		
	%	64,46	15,35	20,19	100,00		

Таблиця 5

Виявлення ознак приховуваного банкрутства

№ з/п	Показники та їх нормативне значення	Формула розрахунку	На початок року проведення фінансової санації	Звітний рік	Відхилення (+;_-)
1	2	3	4	5	6
1.	Майно, яке знаходиться у розпорядженні підприємства, тис. грн.	Ф. 5. к. 260_к. 261_к. 262_к. 263_к. 264_к. 265			
2.	Дебіторська заборгованість				
3.	Прострочена частина дебіторської заборгованості, %	Ф.1(к.160+210)			
4.	Кредиторська заборгованість, тис.грн.	Аналітична інформація			
5.	Розмір штрафів та пені, тис. грн.	Ф.1. (к. 480+620)			
6.	Розмір збитків	Аналітична інформація			
7.	Кількість справ, розпочатих у суді (відповідач підприємство, штук)	Ф.2. – інвестиції к. 011			
8.	Розмір інвестицій, у тому числі в основну діяльність, тис. грн.	Ф.2. (к.110+120+130)			
9.	Частка доходів від неосновної діяльності	Ф.2. к.170			
10.	Коефіцієнт абсолютної ліквідності (K>= 0,5)	Ф.1. (к.230+240)			
11.	Коефіцієнт поточної ліквідності (K>= 2)	Ф.1. к. 620			
12.	Кількість робітників згідно із штатним розкладом на 31 грудня звітного періоду, осіб	Ф.1. к.260			
		Ф.1. к.620			
		Ф.1. – ПВ			
		К. 10010 гр. 1			

Таблиця 6

Виявлення ознак фіктивного банкрутства

№ з/п	Показники та їх нормативне значення	Формула розрахунку	На початок року проведення фінансової санації	Звітний рік	Відхилення (+;_-)
1.	Оборотні активи	Ф.1. (к.260)			
2.	Грошові кошти, дебіторська заборгованість	Ф.1. (к.150_250)			
3.	Грошові кошти	Ф.1. (к.220+230+240)			
4.	Загальний коефіцієнт покриття (1,0_2,0)	Ф.1. к.260			
5.	Коефіцієнт швидкої ліквідності (0,6;0,7_0,8)	Ф.1. к.620			
6.	Коефіцієнт абсолютної ліквідності (0,20)	Ф.1. (к.220+230+240)			
7.	Рентабельність валового прибутку	К.620			
		$\frac{\Phi.2.к.050}{\Phi.2.к.040} * 100\%$			

Виявлення ознак доведення до банкрутства

№ з/п	Показники	Формула розрахунку	На початок року проведення реструктуризації, фінансової санації	Звітний рік	Відхилення (+;_-)
1.	Забезпечення зобов'язань боржника усіма його активами	$\frac{\text{Ф.1. к. 280}}{\text{Ф.1 (к. 480+620)}}$			
2.	Забезпечення зобов'язань боржника його оборотними активами	$\frac{\text{Ф.1 к.260}}{\text{Ф.1. (к.480+620)}}$			
3.	Розмір чистих активів	$\text{Ф.1. (к.280_470_620)}$			
4.	Забезпеченість власними оборотними засобами добротних активів	$\frac{\text{Ф.1. (к.260_620)}}{\text{Ф.1. к. 260}}$			
5.	Забезпеченість запасів робочим капіталом	$\frac{\text{Ф.1. (к.260_620)}}{\text{Ф.1. (к. 100_140)}}$			
6.	Аналіз договорів, які вплинули на зміну показників (1,2,3,4,5)				
6.1.	Ціни, вказані в договорах, відповідають загально ринковим (так/ні)	Аналітична інформація			
6.2.	Умови виконання договорів вигідні для підприємства (так/ні)	Аналітична інформація			
6.3.	Вигідні ринки збуту продукції (так/ні)	Аналітична інформація			

Таблиця 8

**Розрахунки показників до ситуаційного аналізу
Діагностика банкрутства**

№ з/п	Назва підприємства, нормативні показники	Чистий дохід, тис. грн.		Валовий прибуток, тис. грн.		Чистий прибуток, тис. грн.		Співвідношення темпів росту; виручки валюти балансу		Коефіцієнт поточної ліквідності		Коефіцієнт швидкої ліквідності		Коефіцієнт абсолютної ліквідності		Коефіцієнт автономії		Маневреність власних оборотних коштів		Коефіцієнт забезпечення власними засобами		Показники фінансового левериджу		Примітки
		200_	200_	200_	200_	200_	200_	200_	200_	200_	200_	200_	200_	200_	200_	200_	200_	200_	200_	200_	200_	200_	200_	
	Нормативи показників									1,5		0,6 – 0,8	0,2 – 0,35	0,5	0 – 1	0,1							<0,25	
1																								
2																								
3																								

Таблиця 9

**Прогнозування банкрутства підприємства
Оцінка показників раннього попередження, реагування, прогнозування банкрутства підприємства**

№ з/п	Назва підприємства, нормативні показники	Коефіцієнт І. Бівера		Коефіцієнт Спрінгейта	Універсальна дискримінантна функція	Модель Альтмана (п'ятифакторна)		Дискримінантна модель прогнозування банкрутства А.А. Терещенко
		200_	200_			200_	200_	
	Нормативи показників	0,20-0,4		0,862		200_	200_	200_
1								
2								
3								

Тема заняття № 3 **Оцінювання санаційної спроможності підприємств та складання і узгодження плану фінансової санації підприємств**

Мета заняття: закріпити теоретичні знання студентів та розвинути в них практичні навички обґрунтування вибору стратегії санації та її реалізації для конкретних підприємств.

Обладнання: Роздатковий матеріал:
– завдання і методичні рекомендації до практичних занять;
– тести;
– фінансова звітність підприємств.

План заняття

1. Визначити сутність процесу санації підприємства.
2. Охарактеризувати види стратегії санації.
3. На основі стратегічного контролінгу визначити стратегію санації, скласти план фінансового оздоровлення підприємства.

Методичні рекомендації

Стратегію діяльності підприємства слід розглядати в плані визначення основних його довгострокових цілей та завдань, визначення конкретних дій (формування достатньої кількості ресурсів) потрібних для досягнення поставлених цілей. Процес санації підприємства відображає суть вирішення конфлікту між підприємством та навколишнім середовищем. При розгляді визначеного конфлікту слід розрізняти чотири види стратегії санації:

- наступальна стратегія;
- стратегія делегування повноважень;
- стратегія компромісу та консенсусу;
- захисна стратегія.

Наступальна стратегія передбачає активні дії – модернізацію обладнання, впровадження прогресивних технологій, ефективного маркетингу, підвищення цін, пошук нових ринків збуту продукції, впровадження стратегічного контролінгу.

Стратегія делегування повноважень – делегування проблем підприємства третім особам: власникам, кредиторам, державі. Це дає можливість отримати додаткові фінансові ресурси шляхом збільшення статутного фонду, отримання державних гарантій, протекціонізму, прийняття участі кредиторів в санації підприємства.

Стратегія компромісів та консенсусів базується на двох принципах: стратегії компромісу та стратегії консенсусу. При компромісі виникає альянс між кількома учасниками ринку з метою блокування дії сильного конкурента. Стратегія консенсусу пов'язана із злиттям двох підприємств в один з метою використання більш високої дії синергізму при піднесенні сильних і гальмування слабких сторін партнерів.

Захисна стратегія (втеча) передбачає різке зростання витрат, закриття, розпродаж окремих підрозділів підприємства, консервацію та розпродаж обладнання, звільнення персоналу, звуження ринку, зниження цін, скорочення обсягів реалізації.

Для розробки плану санації використовують весь методичний та функціональний арсенал *контролінгу* (анкетування, факторний аналіз відхилень, бенчмаркінг, портфельний аналіз, ABC_аналіз).

План – це документ, у якому представлена збалансована модель фінансово-господарської діяльності підприємства в прогностичному періоді. Він є засобом реалізації стратегічних цілей підприємства, інструментом прогнозування й координації. При складанні санації можуть бути використані такі структурно_логічні схеми № 1, № 2.

Вступ	<p style="text-align: center;">Загальна характеристика підприємства</p> <ul style="list-style-type: none"> – правова форма організації бізнесу та форма власності – організаційна структура – сфера діяльності – історична довідка
Розділ 1	<p style="text-align: center;">Аналіз вихідних даних</p> <ul style="list-style-type: none"> – оцінка навколишнього середовища – аналіз фінансово_господарського стану підприємства – аналіз причини кризової ситуації та слабких місць – стан ринків збуту продукції – наявний потенціал – обґрунтування доцільності санації
Розділ 2	<p style="text-align: center;">Стратегія санації, оперативна (cash_) програма</p> <ul style="list-style-type: none"> – стратегічні цілі санації (дерево цілей) – каталог оперативних заходів із відновленням ліквідності
Розділ 3	<p style="text-align: center;">План санаційних заходів</p> <ul style="list-style-type: none"> А. План маркетингу та оцінка ринків збуту Б. План виробництва та капіталовкладень В. Організаційний план Г. Фінансовий план
Розділ 4	<p style="text-align: center;">Ефективність санації та заходи реалізації плану</p> <ul style="list-style-type: none"> – організація реалізації плану – критерії оцінювання ефективності – оперативний санаційний контроль – імовірні ризики у процесі виконання – суми можливих збитків – можливі позитиви і додаткові прибутки

Рис. 1. Структурно-логічна схема плану санації підприємства

Розділи з плану санації	
	План маркетингу та оцінка ринків збуту
А	<ul style="list-style-type: none"> – Ринкові фактори, які впливають на збут, мотивація споживачів, основні споживачі продукції – Галузеві ризики, ситуація на сумлінних ринках – Перспективи збільшення реалізації – Перелік конкурентів, їх переваги, недоліки – Схема реалізації, методи стимулювання реалізації – Оптимальне співвідношення ціни та собівартості – Антимонопольне законодавство
	План виробництва та капіталовкладень
Б	<ul style="list-style-type: none"> – Показники про використання основних фондів – Витрати, пов'язані з відновленням основних фондів (модернізація, реконструкція) – Можливості оренди чи лізингу – Вузькі місця у виробничому процесі – Постачальники сировини, стан відносин – Технологія “ноу_хау”, необхідне обладнання, постачальники, вартість
	Організаційний план
В	<ul style="list-style-type: none"> – Організаційна структура – Можливості реструктуризації (реорганізації) – Персонал, пропозиції щодо скорочення чисельності та підвищення якості
	Фінансовий план
Г	<ul style="list-style-type: none"> – Прогноз обсягів випуску та реалізації продукції – Баланс грошових надходжень та витрат – Зведений баланс активів та пасивів – Точка беззбитковості – Потреби в інвестиціях – Форми та джерела мобілізації фінансових ресурсів – Графік їх освоєння, окупності та повернення

Рис. 2. Структура основної частини плану санації підприємства

Складений план санації має бути обґрунтований з точки зору прибутковості, ефективності санації.

Оцінювання ефективності санаційних заходів

Результати санації (окрім подолання неплатоспроможності та відновлення конкурентоспроможності) **можна оцінити за різними методичними підходами.**

1. На основі зіставлення показників фінансового стану до і після санації (рентабельності, платоспроможності, майнового стану, ділової активності, ліквідності);

2. За показником ефективності E на основі додаткового прибутку підприємства.

Додатковий прибуток підприємства в результаті проведення санаційних заходів = розмір прибутків після санації – розмір прибутків (збитків) до проведення санації. (3.1)

$$\text{Ефективність санації (E)} = \frac{\text{Прогнозований обсяг додаткового прибутку}}{\text{Розмір вкладень на проведення санації}}$$

3. За показником періоду окупності вкладень на антикризові заходи (Payback метод): (3.2.)

$$T_{\text{ок}} = \frac{\text{Прогнозований обсяг вкладень на антикризові заходи}}{\text{Додатковий Cash –flow}}$$

Додатковий Cash – flow визначається як сума додаткової амортизації та додаткового прибутку підприємства, отриманих в результаті проведення санаційних заходів.

4. За інтегральним показником (ІП) фінансового стану підприємства

Обирають моделі прогнозування банкрутства залежно від виду економічної діяльності підприємства (див. тему 2).

5. За показником економічно доданої вартості EVA:

$$EVA_t = \text{NOPAT} - (\text{WACC} * \text{IK}_t) \quad (3.3)$$

Де NOPAT- прибуток після сплати податку та перед сплатою процентів;

WACC – середньозважена вартість капіталу;

IK - інвестований капітал

6. За методом дисконтування Cash –flow (3.4)

$$PV_0 = \sum_{j=1}^n \frac{CF_j}{(1+i)^j} - I_0$$

7. Порівняння вартості підприємства до і після санації

Санація вважається успішною, якщо в результаті використання зовнішніх і внутрішніх джерел при виконання організаційних і виробничо-технічних заходів підприємство виходить з кризи (нормалізує виробничу діяльність та уникає оголошення банкрутства) і забезпечує свою прибутковість та конкурентоспроможність у довгостроковому періоді.

Практичне завдання

Враховуючи дані системи показників раннього попередження та реагування, прогнозування банкрутства і основні методи контролінгу, визначити стратегію санації, скласти план фінансового оздоровлення підприємства. Оцінити ефективність санаційних заходів.

Тема заняття № 4: **Фінансування антикризових заходів.
Визначення потреби в капіталі для фінансування санації підприємств**

Мета заняття: закріпити теоретичні знання студентів та розвинути в них навички визначення потреби в капіталі для санації підприємства, обґрунтування вибору форм фінансування підприємства, перевірки дотримання правил фінансування з метою забезпечення фінансової рівноваги на підприємств

Обладнання: Роздатковий матеріал:
– завдання і методичні рекомендації до практичних занять;
– тести;
– фінансова звітність підприємств.

План заняття

1. Охарактеризувати форми фінансування підприємства.
2. Визначити потребу в капіталі для санації підприємства.
3. Охарактеризувати методику оцінки дотримання на підприємстві правил фінансування та умов забезпечення фінансової рівноваги: золотого правила фінансування, золотого правила балансу та вертикальної структури капіталу.
4. Охарактеризувати порядок здійснення санації балансу підприємства та визначення санаційного прибутку й дизажію.

Методичні рекомендації

Основним завданням підприємств в умовах розвитку ринкових відносин є мобілізація капіталу для фінансування їх операційної та інвестиційної діяльності. Перш за все треба визначити форми фінансування, які класифікуються за джерелами надходження коштів. За джерелами мобілізації фінансових ресурсів розрізняють зовнішнє і внутрішнє фінансування, а за правовим статуси інвесторів – власний та позиковий капітал.

В процесі санації підприємства потрібно провести мобілізацію капіталу для:

- 1) відновлення (поліпшення) платоспроможності;
- 2) формування фінансового капіталу для проведення санаційних заходів виробничо-технічного характеру.

При визначенні потреби в капіталі слід взяти до уваги дані аналізу фінансового стану, фінансових результатів від всіх сфер діяльності підприємства. Потребу в капіталі слід визначити за планом капіталовкладень та за фінансовими планами проекту санації підприємства.

Обсяг необхідних фінансових ресурсів із зовнішніх джерел (K_n) для проведення виробничо-технічних санаційних заходів обчислюється за формулою:

$$K_n = IKOK - A \pm \text{Cash} - \text{Flow} \quad (4.1)$$

Де: **IKOK** обсяг потреби в інвестиційному та оборотному капіталі, тис. грн.;

A - очікувана виручка від реалізації окремих об'єктів активів, тис.грн;

Cash – Flow від'ємний (додатний) Cash_Flow (грошовий потік), очікуваний в процесі проведення санації (±)

Потреба в капіталі для поповнення (оновлення) основних фондів для проведення виробничо-технічних санаційних заходів:

$$P_{об} = \frac{V * C_e}{M_e} + C_{монт} \quad (4.2)$$

Де: V – плановий обсяг виробництва продукції, який потребує використання даного виду обладнання,

C_e – вартість одиниці обладнання, $C_{монт}$ – вартість встановлення обладнання,

M_e – експлуатаційна виробнича потужність обладнання (нормативний обсяг виробництва продукції на одиницю обладнання)

Цикли оборотного капіталу: (4.3)

Операційний цикл $T_{оц} = T_{ГА} + T_3 + T_{ГП} + T_{ДЗ}$

Виробничий цикл

$T_{вц} = T_c + T_{нф} + T_{нв} + T_{ГП}$

Фінансовий цикл :

$T_{фц} = T_{вц} + T_{ДЗ} - T_{КЗ}$

Потреба в оборотному капіталі - ОК: (4.4)

$ОК = C_d * T_{фц}$

Де $T_{ГА}$ – період обігу грошових активів; T_3 – період обігу запасів; $T_{ГП}$ – період обігу готової продукції;

$T_{ДЗ}$ – період обігу дебіторської заборгованості; T_c – період обігу сировини та виробничих запасів;

$T_{нф}$ – період обігу напівфабрикатів; $T_{нв}$ – період обігу незавершеного виробництва;

$T_{КЗ}$ – період обігу кредиторської заборгованості, днів.

C_d - середньодобовий обсяг реалізації продукції по собівартості, грн.

Резерви скорочення потреби в оборотному капіталі:

- Період обороту сировини, матеріалів, напівфабрикатів – нормування запасів та страхових резервів.

- Період обороту незавершеного виробництва – вдосконалення системи організації труда, PVA – аналіз.

- Період обороту грошових активів – пошук напрямків розміщення тимчасово вільних коштів.

- Період обороту запасів – нормування запасів та страхових резервів.
- Період обороту готової продукції – нормування запасів готової продукції та портфелю замовлень.
- Період обороту дебіторської заборгованості – вибір раціональної форми розрахунків та методів інкасації дебіторської заборгованості.

Фінансова рівновага передбачає, що грошові надходження підприємства дорівнюють або перевищують потребу в капіталі для виконання поточних платіжних зобов'язань.

Розрахувати фінансову рівновагу можна за фінансовим рівнянням.

Початковий стан резервів ліквідності + виручка від реалізації + надходження від інвестиційної діяльності + надходження від фінансової діяльності	=	Поточні виплати в рамках операційної діяльності + інвестиції + погашення заборгованості + виплати дивідендів + кінцевий обсяг ресурсів
---	---	--

Рис.3. Рівняння фінансової рівноваги (базова модель)

При мобілізації фінансового капіталу для санації підприємства слід дотримуватись **трьох правил фінансування**:

– **золотого правила фінансування** (при якому строки, на які мобілізуються фінансові ресурси, мають збігатися зі строками, на які вони вкладаються в реальні чи фінансові інвестиції);

– **золотого правила балансу** – дотримання строків паралельності фінансування та інвестування, а також дотримання певних співвідношень між окремими статтями активів та пасивів (основні засоби мають фінансуватися за рахунок власного капіталу та довгострокових позик; довгострокові пасиви мають використовуватись не тільки для фінансування основних засобів, а для довгострокових оборотних активів)

– **правила вертикальної структури балансу** вимагає дотримання певного співвідношення між власним і позиковим капіталом.

Ефектом фінансового левериджу (або ефектом фінансового важеля) є підвищення рентабельності власного капіталу за рахунок залучення позичкового капіталу за умови, що рентабельність активів перевищує процент за кредит.

Ефект фінансового важеля:

$$E\Phi A = (1 - S) \cdot (R_K - \Pi_C) \cdot \frac{PK}{BK} \quad (4.5)$$

- де R_k - фінансова рентабельність,
 Π_c - процент за кредитні ресурси,
 PK - позичковий капітал,
 S - ставка податку на прибуток

Практичні завдання

Завдання 1

Визначити потребу підприємства в оборотному капіталі для фінансування операційної діяльності. Планом санації передбачено, що в перший рік здійснення санації на підприємстві буде досягнуто показники діяльності та фінансового циклу, наведені в таблиці 10.

Таблиця 10

№	Показник	1в	2в	3в
1	Чиста виручка від реалізації продукції, тис. грн.	800	1240	960
2	Середній період зберігання виробничих запасів становить, дні	27	32	21
3	Період надання відстрочок постачальникам сировини та матеріалів, дні	5	8	6
4	Тривалість виробництва продукції, дні	12	16	5
5	Середня тривалість зберігання готової продукції на складі, дні	42	18	26
6	Середній період інкасації дебіторської заборгованості, дні	4	3	6
7	Рентабельність продажу, %	25	14	18

Завдання 2

Визначити суму оборотного капіталу, що вивільняється (заморожується), якщо за діяльність підприємства характеризується показниками, що наведені в таблиці 11

Таблиця 11

№ П/п	Показник	1в	2в	3в
1	Реалізовано продукції, тис. грн..	6400	7250	5120
2	Середньорічні залишки обігових коштів, тис.грн.	800	785	690
3	Зростання обсягу реалізації продукції, %	5	8	6
4	Скорочення (сповільнення) тривалості одного обороту оборотного капіталу, %	11	-2	4

Завдання 3

Оцінити дотримання на підприємстві правил фінансування та умов забезпечення фінансової рівноваги на основі вхідних даних, наведених в таблицях 2-4 практичної роботи №1 (10 варіантів). Визначити оптимальну структуру капіталу підприємства за імітаційними моделями, з варіантами фінансування інвестицій позиченим капіталом на : 75%, 50%, 25 %, 0%.

Завдання 4

Визначити, чи доцільно підприємству залучати додатковий позичковий капітал на основі визначення ефекту фінансового левериджу за даними таблиці 12

Таблиця 12

№ П/п	Показник	1в	2в	3в
1	Загальний обсяг функціонуючого капіталу, тис. грн.	695	720	890
2	Власний капітал, %	55	66	72
3	Прибуток перед сплатою процентів за кредит та оподаткування, тис. грн.	151,4	89,4	162
4	Середньозважена вартість кредитних ресурсів, %	21	16	19
5	Податок на прибуток, %	18	18	18

Тема заняття № 5 **Визначення внутрішніх фінансових джерел санації підприємства**

Мета заняття: закріпити теоретичні знання студентів та розвинути в них практичні навички пошуку та мобілізації внутрішніх фінансових джерел санації підприємств з використанням фінансових інструментів управління

Обладнання: Роздатковий матеріал:
 – завдання і методичні рекомендації до практичних занять;
 – тести;
 – фінансова звітність конкретних підприємств.

План заняття

1. Охарактеризувати ознаки класифікації внутрішніх джерел фінансової санації підприємств.
2. Визначити і охарактеризувати заходи з мобілізації внутрішніх резервів фінансової стабілізації підприємства щодо збільшення вхідних грошових потоків.
3. Визначити і охарактеризувати заходи з мобілізації внутрішніх резервів фінансової стабілізації підприємства щодо зменшення вихідних грошових потоків.
4. Розраховувати прогнозне зростання виручки від реалізації на основі запропонованих санаційних заходів.
5. Розраховувати оптимальний рівень витрат підприємства з використанням сучасного механізму та методів управління: директ-костингу; CVP – аналізу; таргет-костингу.

Методичні рекомендації

Мобілізація внутрішніх резервів фінансової стабілізації підприємства спрямована на підвищення або відновлення його платоспроможності, ліквідності.

Основні напрями заходів з мобілізації внутрішніх антикризових резервів:

- збільшення грошових надходжень від реалізації продукції;
- реструктуризація активів;
- зменшення витрат па виробництво і реалізацію продукції та відповідних грошових видатків

Реструктуризація активів

1. Оптимізація структури обсягів запасів

Підходи до формування запасів оборотних активів

Консервативний – темпи збільшення запасів випереджають темпи збільшення обсягів виробництва

Агресивний – темпи збільшення запасів відстають від темпів збільшення обсягів виробництва

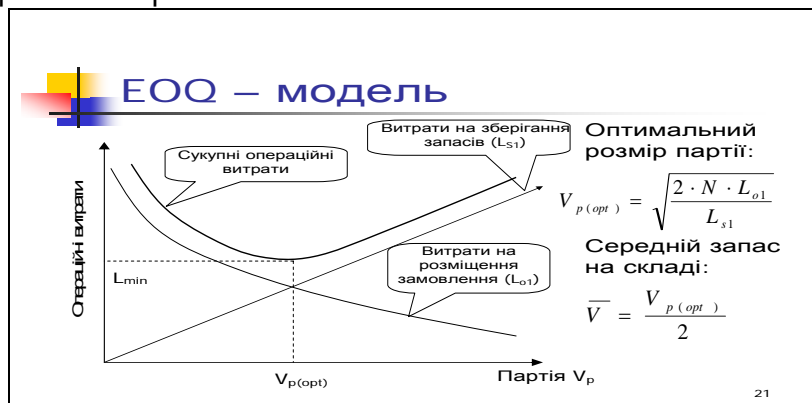
Поміркований – темпи збільшення запасів пропорційні темпам збільшення обсягів виробництва

Управління запасами - Модель економічно обгрунтованого розміру замовлення (EOQ-model). (рис.4.)

Основні припущення EOQ-моделі: запаси витрачаються рівномірно в однаковій кількості по партіях;

Основні фактори, що впливають на розмір запасів:

- витрати на зберігання,
- витрати на оформлення замовлення,
- річна потреба в оборотних активах.

де N – загальна потреба підприємства у даному виді сировини, грн., L_o – витрати на оформлення одного замовлення, грн. / замовлення, L_s – витрати на зберігання однієї партії (замовлення), грн. / замовлення.

Рис.5.1. Модель управління запасами EOQ-model

2. Оптимізація грошових активів

Основні припущення моделі Баумоля (рис.5.2-5.3)

- грошові кошти витрачаються рівномірно
- мінімальний залишок на поточному рахунку дорівнює нулю
- витратами на зберігання коштів виступає ставка доходності альтернативних напрямків вкладень

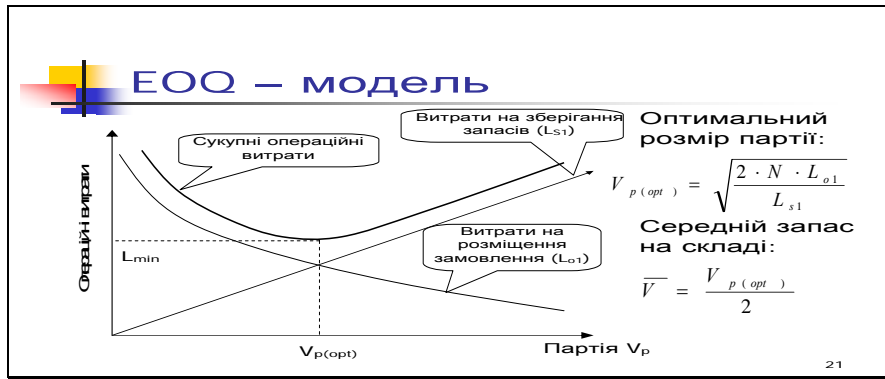

Рис.5.2. Модель управління грошовими активами Баумоля

е: M_{min} – страховий залишок коштів на рахунку, грн.; V_d – діапазон коливань залишку коштів на рахунку, грн.; L_c – витрати на одну операцію поповнення рахунку згідно з тарифами банку та внутрішніми витратами підприємства, грн.; σ – середньоквадратичне відхилення грошових витрат підприємства за період, грн.; r_{al}^d – середньоденна ставка доходності альтернативних напрямків вкладень, долі од.

Рис.5.3 Модель управління грошовими активами Міллера-Орра

3. Оптимізація дебіторської заборгованості

Комерційний кредит

ефективна знижка з ціни за умов відстрочки платежу на T днів:

$$EPR = P \cdot r \cdot T / 365 \quad (5.1)$$

ефективна кредитна ціна товару:

$$ECP = P \cdot (1 - r \cdot T / 365), \quad (5.2)$$

Де: P – ціна контракту, грн.;

r – ставка доходності альтернативних напрямків вкладень, %;

T – термін комерційного кредиту (відстрочки платежу), дні

УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ

Метод управління - CVP – аналіз

Основні припущення CVP-аналіза:

- усі витрати можуть бути поділені на постійні та змінні;
- обсяг виробництва дорівнює обсягам реалізації продукції за період;
- критерієм для аналізу є прибуток до оподаткування;
- структура асортименту продукції підприємства є незмінною.

Розрахунок точки беззбитковості

(5.3)

Виручка від реалізації: $TR = p \cdot Q$

Прибуток від операційної діяльності $OI = TR - VC - FC$
 $OI = Q \cdot (p - v) - FC$

Точка беззбитковості: $BEP = \frac{FC}{(p-v)} = \frac{FC}{CM_1}$

Запас фінансової міцності (маржа безпеки):

$$MS = \frac{TR - BEP}{TR} \cdot 100 \quad \%$$

Дія операційного важеля: $DOL = \frac{Q(p-v)}{Q(p-v)-FC} = \frac{CM}{CM-FC}$

$$DOL = \frac{\frac{\Delta EBIT}{EBIT}}{\frac{\Delta Q}{Q}} = \frac{\% \Delta EBIT}{\% \Delta TR}$$

Зміна обсягів продажу при зміні ціни та незмінних постійних витратах:

$$\Delta Q_p = \frac{-\Delta p}{CM_1 + \Delta p}$$

Зміна обсягів продажу за умов зростання постійних витрат та зміні ціни:

$$\Delta Q_{FC} = \frac{-CM_1}{CM_1'} + \frac{\Delta FC}{CM_1' \cdot Q} = \Delta Q_p + \frac{\Delta FC}{CM_1' \cdot Q}$$

Обсяг продажу за умов зниження (зростання) питомих змінних витрат:

$$Q_v = \frac{OI + FC}{p - (v + \Delta v)}$$

де: TR – виручка від реалізації продукції, грн.; p – ціна на продукцію, грн.;

Q – обсяг реалізації в натуральних показниках, один.

VC – змінні витрати, грн.; v – питомі змінні витрати, один.

FC – постійні витрати, грн..

BEP - точка беззбитковості (критичний обсяг реалізації продукції, грн.;

CM - маржинальний прибуток, грн.;

DOL - дія операційного важеля,

EBIT – прибуток до виплати процентів та оподаткування,
 OI - операційний прибуток до оподаткування;
 MS – запас фінансової міцності, %.

Директ-костинг (direct-costing)

В основі цього методу калькуляції лежить розрахунок суми покриття або маржинального прибутку (МГП), за рахунок якого покриваються постійні витрати та формується прибуток підприємства.

Маржинальний прибуток (сума покриття) - різниця між виручкою від реалізації та змінними витратами на відповідний обсяг реалізації.

(+) чиста виручка від реалізації (TR);

(-) змінні (пропорційні) витрати (VC);

(=) сума покриття (CM);

(-) постійні витрати

(=) прибуток (OI)

$$\text{Прибуток (OI)} = q \cdot (p - v) - F. \quad (5.4)$$

$$OI = Q \cdot (p - v) - FC$$

Практичні завдання

Завдання 1

Підприємство виробляє три види продукції (А, Б, С). За даними діяльності виробничого підприємства (табл. 13) визначити:

- маржинальний прибуток за окремими видами продукції та прибуток підприємства;
- можливості зміни структури продуктової програми для поліпшення фінансових результатів діяльності;
- прибуток підприємства після вдосконалення продуктової програми.

Таблиця 13

Вхідні дані для розрахунку оптимальної структури продуктової програми підприємства

Показники 1 варіант	А	Б	С
1. Запланований обсяг виробництва (реалізації) продукції, шт.	6400	12200	3000
2. Ринкова ціна одиниці продукції, грн.	8,4	6,4	12,6
3. Результати ринкового дослідження щодо максимальної межі реалізації продукції, шт.	12000	16000	9000
4. Змінні витрати на одиницю продукції, грн., у т.ч.			
- сировина та матеріали, грн.	1,1	0,80	1,2
- прямі витрати на оплату праці, грн.	0,40	0,7	1,60
- накладні витрати, грн.	2,40	3,20	3,60
5. Потужність виробничого обладнання, шт.	24000		
6. Ступінь завантаженості потужностей, %	100		
7. Постійні витрати на весь обсяг виробництва, грн.	9200		

Таблиця 14

Вхідні дані для розрахунку оптимальної структури продуктової програми підприємства

Показники 2 варіант	А	Б	С
1. Запланований обсяг виробництва (реалізації) продукції, шт.	5890	12800	2850
2. Ринкова ціна одиниці продукції, грн.	7,6	6,7	11,8
3. Результати ринкового дослідження щодо максимальної межі реалізації продукції, шт.	10500	13800	7800
4. Змінні витрати на одиницю продукції, грн., у т.ч.			
- сировина та матеріали, грн.	1,12	0,780	1,3
- прямі витрати на оплату праці, грн.	0,38	0,72	1,650
- накладні витрати, грн.	2,260	3,15	3,45
5. Потужність виробничого обладнання, шт.	22000		
6. Ступінь завантаженості потужностей, %	98		
7. Постійні витрати на весь обсяг виробництва, грн.	8940		

Таблиця 15

Вхідні дані для розрахунку оптимальної структури продуктової програми підприємства

Показники 3 варіант	А	Б	С
1. Запланований обсяг виробництва (реалізації) продукції, шт.	12800	12200	3000
2. Ринкова ціна одиниці продукції, грн.	16,8	8,6	12,6
3. Результати ринкового дослідження щодо максимальної межі реалізації продукції, шт.	24000	16000	9000
4. Змінні витрати на одиницю продукції, грн., у т.ч.			
- сировина та матеріали, грн.	2,2	1,5	2,4
- прямі витрати на оплату праці, грн.	0,80	1,6	3,70
- накладні витрати, грн.	4,80	5,7	7,30
5. Потужність виробничого обладнання, шт.	42000		
6. Ступінь завантаженості потужностей, %	100		
7. Постійні витрати на весь обсяг виробництва, грн.	17600		

Завдання 2

Таблиця 16

Вхідні дані для розрахунку доцільності затвердження запланованих показників діяльності підприємства

Показники 1 варіант	1в	2в	3в
1. Ціна реалізації одиниці продукції, грн.	240	150	320
2. Реалізовано продукції, шт.	6800	4100	8700
3. Змінні витрати на одиницю продукції, грн.	150,0	92,0	246,0
4. Постійні витрати, тис. грн.	86	42	105,0
5. Заплановане зменшення ціни реалізації, %	8	5	12
6. Заплановане збільшення обсягу реалізації, грн.	18	16	22

За даними таблиці 16 визначити:

1. доцільність затвердження запланованих показників підприємства;
2. мінімально необхідне зростання доходу від продажу продукції за планового зниження ціни її реалізації;
3. 3. максимально можливе зменшення ціни за планового зростання доходу від продажу.

Завдання 3.

Підприємство виробляє три види продукції (А, Б, С). За даними діяльності виробничого підприємства (табл. 17) визначити:

1. виручку від продажу за окремими видами продукції, усього та операційний прибуток підприємства;
2. точку беззбитковості, маржу фінансової безпеки за умов:
 - досягнення обсягів продажу на рівні конкурентів;
 - при зростанні обсягу продажу до максимально можливого рівня;
 - при зниженні ціни на 3 %;
 - при зростанні ціни на 12%.

Таблиця 17

Вхідні дані для розрахунку оптимальної структури продуктової програми підприємства

Показники 1 варіант	А	Б	С
1. Середній обсяг реалізації продукції конкурента, шт./ міс.	14200	10860	12600
2. Ринкова ціна одиниці продукції, грн./ шт.	380	78	192
3. Результати ринкового дослідження щодо максимальної межі реалізації продукції, шт.	13600	11000	13000
4. Еластичність попиту на товари	4,2	0,8	2,3
5. Витрати підприємства			
- заробітна плата по тарифним ставкам, грн./міс.		50 000	
-відряна заробітна плата, %		1,0%	
Амортизація		25 000	
Орендна плата		30 000	
Електроенергія		13 600	
Телекомунікація и связь		9 000	
Коммунальные услуги		3 000	
Охрана		5 000	
Прочие хозяйственные затраты		4 500	
Транспортные расходы		25 000	

Тема заняття № 6: Визначення зовнішніх фінансових джерел санації підприємства

Мета заняття: закріпити теоретичні знання студентів та розвинути в них практичні навички пошуку та мобілізації зовнішніх фінансових джерел санації підприємств з використанням фінансових інструментів управління

Обладнання: Роздатковий матеріал:
– завдання і методичні рекомендації до практичних занять;
тести; фінансова звітність конкретних підприємств.

План заняття

1. Охарактеризувати зовнішні джерела фінансової санації підприємств.
2. Охарактеризувати порядок здійснення санації балансу підприємства та визначення санаційного прибутку й дизажію.
3. Скласти баланс підприємств після здійснення двохступінчастої санації, конвертації облігацій, альтернативної санації.

Методичні рекомендації

Санаційний прибуток — це прибуток, який виникає у разі викупу підприємством власних корпоративних прав (акцій, часток) за курсом, нижчим за номінальну вартість цих прав (**дизажію**), у результаті їх безоплатного передання до анулювання, зниження номінальної вартості або при одержанні безповоротної фінансової допомоги від власників корпоративних прав, кредиторів та інших зацікавлених у санації підприємства осіб (рис. 5.9).

- **Дизажію** - перша складова санаційного прибутку. Один із видів емісійного доходу.
- **Дизажію дорівнює** номінальній вартості наданих до анулювання корпоративних прав (або різниці між номінальною вартістю корпоративного права та ціною його викупу емітентом)

Висновок

- ❖ за економічним змістом, зменшення статутного капіталу з метою покриття балансових збитків підприємства означає приведення у відповідність розміру номінального капіталу до його реальної вартості, яка впливає зі стану балансу. Збитки для власників виникають не в момент зменшення номіналу (чи анулювання акцій), а тоді коли підприємство отримало збитки від фінансово-господарської діяльності
- ❖ Якщо санація балансу здійснюється за рахунок емісійного доходу, то в результаті даної операції змінюється лише структура власного капіталу, а загальна його сума залишається незмінною.

Практичні завдання

Завдання 1 .

Капітал підприємства становить 420 000 грн., непокриті збитки — 120000 грн. Загальними зборами товариства прийнято рішення щодо зменшення статутного капіталу через передання до анулювання корпоративних прав у співвідношенні 3:2. Окрім цього, один з кредиторів частково списав короткострокову заборгованість підприємства зі сплати процентів за користування кредитом на суму 10 тис. грн. Після санації балансу провести додатковий випуск акцій у співвідношенні 3:2. Скласти баланс після санації.

Таблиця 18

Баланс підприємства до зменшення статутного капіталу:

Актив		Пасив	
1. Необоротні активи	250000	1. Статутний капітал	420000
2. Запаси	50000	2. Непокриті збитки	(-120000)
3. Дебіторська заборгованість	44000	3. Довгострокові пасиви	40000
4. Грошові кошти	20000	4. Короткострокові пасиви	24000
Баланс	364000	Баланс	364000

Завдання 2

Статутний капітал підприємства становить 488 000 грн., непокриті збитки — 180000 грн. Загальними зборами товариства прийнято рішення щодо зменшення статутного капіталу через передання до анулювання корпоративних прав у співвідношенні 2:1. Окрім цього, один з кредиторів частково списав короткострокову заборгованість підприємства зі сплати процентів за користування кредитом на суму 10 тис. грн. Після санації балансу провести додатковий випуск акцій у співвідношенні 2:1. Скласти баланс після санації.

Таблиця 19

Баланс підприємства до зменшення статутного капіталу:

Актив		Пасив	
5. Необоротні активи	280000	5. Статутний капітал	488000
6. Запаси	52000	6. Непокриті збитки	(-180000)
7. Дебіторська заборгованість	28000	7. Довгострокові пасиви	50000
8. Грошові кошти	20000	8. Короткострокові пасиви	22000
Баланс	380000	Баланс	380000

Завдання 3

Статутний капітал підприємства становить 280 тис. грн., непокриті збитки – 60 тис. грн. Загальними зборами товариства прийняти рішення щодо зменшення статутного капіталу через передання до анулювання корпоративних прав номінальною вартістю у співвідношенні 2:1. Окрім цього, один з кредиторів частково списав короткострокову заборгованість підприємства зі сплати процентів за користування кредитом на суму 6,2 тис. грн. Після санації балансу додаткова емісія акцій щодо збільшення статутного капіталу у співвідношенні 1:2. Привести баланс після санації. Вказати на вид проведеної санації.

Таблиця 20

Баланс підприємства до зменшення статутного капіталу:

Актив		Пасив	
1. Необоротні активи	120000	1. Статутний капітал	280000
2. Запаси	70000	2. Непокриті збитки	-60000
3. Дебіторська заборгованість	32000	3. Довгострокові пасиви	10000
4. Грошові кошти	18000	4. Короткострокові пасиви	10000
Баланс	240000	Баланс	240000

Завдання 4

Статутний капітал підприємства становить 500 тис. грн., непокрите збитки – 100 тис. грн. Загальними зборами товариства прийняти рішення щодо зменшення статутного капіталу через передання до анулювання корпоративних прав номінальною вартістю у співвідношенні 2:1. Окрім цього, один з кредиторів частково списав короткострокову заборгованість підприємства зі сплати процентів за користування кредитом на суму 7 тис. грн. Після санації балансу додаткова емісія акцій щодо збільшення статутного капіталу у співвідношенні 1:2. Привести баланс після санації. Вказати на вид проведеної санації.

Завдання 5.

У поточному році ВАТ зазнало балансових збитків на суму 208 млн. грн., розмір статутного фонду на той час становив 150 млн. грн., резервні фонди – 56 млн. грн... Ринковий курс корпоративних прав підприємства опустився нижче їх номінальної вартості. Провести двоступінчасту санацію балансу та визначити дизажію, урахувавши таке:

- Загальними зборами ВАТ передбачено зменшити статутний капітал шляхом об'єднання акцій у співвідношенні 3 до 1;
- Використати резервні фонди;
- Списання кредиторами частки кредиторської заборгованості на суму 52 млн. грн..
- Провести додаткову емісію акцій. Капітал збільшувався у співвідношенні 1:2,5
- Курс емісії досяг 140% номінальної вартості.

Завдання 6.

У поточному році ВАТ зазнало балансових збитків на суму 204 млн. грн.; розмір статутного фонду на той час становив 110 млн.грн.; резервні фонди - 54 млн.грн. Ринковий курс корпоративних прав підприємства опустився нижче їх номінальної вартості. Провести двоступінчасту санацію балансу та визначити дизажію, урахувавши таке:

- загальними зборами ВАТ передбачено зменшити статутний капітал шляхом об'єднання акцій у співвідношення 5 до 1;
- використати резервні фонди;
- списання кредиторами частини кредиторської заборгованості на суму 62 млн. грн.
- провести додаткову емісію акцій. Капітал збільшувався у співвідношенні 1 : 3 .Курс емісії досяг 132% номінальної вартості.

Завдання 7.

Акціонерне товариство перебуває у фінансовій кризі. На загальних зборах акціонерів було узгоджено концепцію фінансового оздоровлення шляхом проведення двоступінчастої санації.

За даними таблиці 21 необхідно:

- 1) Відобразити зміни показників балансу підприємства під час та за результатами проведення двоступінчастої санації. Для цього:

- 2) скласти баланс після зменшення статутного капіталу, шляхом безоплатної передачі до анулювання частини акцій, та спрямування санаційного прибутку на покриття збитків;
- 3) скласти баланс після збільшення статутного капіталу, шляхом додаткової емісії акцій у співвідношенні 1 до 1 (курс емісії відповідає номіналу), а також спрямування забучених коштів на: погашення довгострокових та короткострокових позичок, оновлення основних засобів.
- 3) розрахувати показники фінансового стану підприємства до проведення процедури фінансового оздоровлення, після зменшення статутного капіталу та погашення збитків та після закінчення санації підприємства, а саме, ринково); ціни акції, коефіцієнта заборгованості, коефіцієнта фінансової незалежності, коефіцієнтів загальної та поточної ліквідності.

Таблиця 21

Вихідні дані для обчислення результатів проведення двоступінчастої санації підприємства

№	Показники	Варіанти		
		I	II	III
1	2	3	4	5
1	Необоротні активи, тис. грн	5460,0	2720,0	1704,0
1.1	Основні засоби, тис. грн	5000,0	2640,0	1640,0
1.2	Нематеріальні активи, тис. грн	460,0	80,0	64,0
2	Оборотні засоби, тис. грн	7040,0	5120,0	3376,0
2.1	Запаси, тис. грн	5060,0	3640,0	932,0
2.2	Дебіторська заборгованість, тис. грн	1880,0	1420,0	2400,0
2.3	Грошові кошти та їх еквіваленти, тис. грн	100,0	60,0	44,0
3	Власний капітал, тис. грн	4000,0	3300,0	2400,0
3.1	Статутний капітал, тис. грн	6000,0	5000,0	3600,0
3.2	Непокриті збитки, тис. грн	2000,0	1700,0	1200,0
4	Довгострокові зобов'язання, тис. грн	500,0	260,0	240,0
5	Поточні зобов'язання, тис. грн	8000,0	4280,0	2440,0
5.1	Кредити банків, тис. грн	1000,0	1440,0	1080,0
5.2	Інші поточні зобов'язання, тис. грн	7000,0	2840,0	1360,0
6	Баланс, тис. грн	12500,0	7840,0	5080,0
7	Вартість акції номінальна, грн	200,0	100,0	120,0
8	Вартість акції ринкова, грн	160,0	60,0	84,0
9	Співвідношення зменшення статутного капіталу	3/2	5/3	6/4

Завдання 8.

За даними таблиці 22 провести наступні розрахунки:

- 1) обчислити розмір альтернативних цільових внесків, спрямованих на покриття балансових збитків;
- 2) визначити балансовий (розрахунковий) курс акцій до і після проведення альтернативної санації;
- 3) відобразити зміни показників балансу після проведення альтернативної санації.

Таблиця 22

Вихідні дані для обчислення результатів проведення альтернативної санації підприємства

№	Показники	Варіанти		
		I	II	III
1	2	3	4	5
1	Основні засоби, тис. грн	5300,0	3520,0	2520,0
2	Запаси і затрати, тис. грн	5080,0	5100,0	3150,0
3	Дебіторська заборгованість, тис. грн	3720,0	720,0	420,0
4	Грошові кошти, тис. грн	100,0	60,0	42,0
5	Статутний капітал, тис. грн	6400,0	8400,0	4200,0
6	Непокриті збитки, тис. грн	-1700,0	-4200,0	-2268,0
7	Довгострокові зобов'язання, тис. грн	500,0	3120,0	2520,0
8	Поточні зобов'язання, тис. грн	9000,0	2080,0	1680,0
9	Баланс, тис. грн	14200,0	9400,0	6132,0
10	Запланований розмір валового санаційного прибутку, тис. грн	4000,0	5600,0	3150,0
11	Вартість акцій номінальна, грн	160	140	105

Завдання 9. Побудувати баланс акціонерного товариства "А", за результатами реорганізації акціонерного товариства "В" через приєднання його до акціонерного товариства "А". Дані для розрахунків наведено у таблиці 23.

Вихідні дані для побудови балансу акціонерного товариства "А"

№	Показники	Варіанти					
		I		II		III	
		АТ «В»	АТ «А»	АТ «В»	АТ «А»	АТ «В»	АТ «А»
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Основні засоби, тис. грн	2320,0	6440,0	2400,0	6720,0	2000,0	5600,0
2	Запаси і затрати, тис. грн	680,0	1380,0	720,0	1440,0	600,0	1200,0
3	Дебіторська заборгованість, тис. грн	460,0	920,0	480,0	960,0	400,0	800,0
4	Грошові кошти, тис. грн	80,0	460,0	90,0	480,0	80,0	400,0
5	Статутний капітал, тис. грн	1920,0	5520,0	2010,0	5760,0	1680,0	4800,0
6	Додатковий капітал, тис. грн	280,0	1380,0	300,0	1440,0	240,0	1200,0
7	Резервний капітал, тис. грн	180,0	920,0	180,0	960,0	160,0	800,0
8	Зобов'язання, тис. грн	1160,0	1380,0	1200,0	1440,0	1000,0	1200,0
9	Баланс, тис. грн	3540,0	9200,0	3690,0	9600,0	3080,0	8000,0
10	Доплата до корпоративних прав (АТ "А" сплачує на користь акціонерів АГ "В")	5 грн. за кожную акцію номінальною вартістю 60 грн.	4 грн. за кожную акцію номінальною вартістю 50 грн.	5 грн. за кожную акцію номінальною вартістю 40 грн.			
11	Співвідношення, за яким здійснюється обмін корпоративних прав	3 до 2	5 до 2	4 до 2			

Практичні заняття Реструктуризація підприємства

№ 7:

Мета заняття: закріпити теоретичні знання студентів та розвинути в них навички вибору програм реструктуризації, визначення основних критеріїв та показників її ефективності

Обладнання: Роздатковий матеріал:
– завдання і методичні рекомендації до практичних занять;
– тести;
– фінансова звітність конкретних підприємств.

План заняття

1. Розглянути можливі форми реструктуризації (злиття, приєднання, поглинання, поділ, виділення, перетворення).
2. Визначити рівень ефективності реструктуризації конкретних підприємств, написати висновки.

Методичні рекомендації

У Законі України “Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом” дано повне визначення реструктуризації підприємств.

Реструктуризація підприємств – це здійснення організаційно_господарських, фінансово_економічних, правових, технічних заходів, спрямованих на реорганізацію підприємства, зміну форм власності, управління, організаційно_правової форми, що сприятиме фінансовому оздоровленню підприємства, збільшенню обсягів випуску конкурентноспроможної продукції, підвищенню ефективності виробництва та задоволенню вимог кредиторів.

При виконанні практичного завдання слід визначити форму реструктуризації підприємства. В залежності від застосованих заходів реструктуризація може мати такі форми:

- реструктуризація виробництва;
- реструктуризація активів;
- фінансова реструктуризація;
- корпоративна реструктуризація (реорганізація).

За формальними ознаками можуть бути такі види реорганізації:

- укрупнення підприємства (злиття, приєднання, поглинання);
- подібнення підприємства (поділ, виділення);
- без змін розмірів підприємства (перетворення).

Виконані заходи по реструктуризації мають створити певні умови для підвищення ефективності підприємства. Для цього слід визначити основні критерії і показники (табл.24).

Оцінка ефективності реструктуризації

Найменування критерію і показника	Формула розрахунку	Рік реструктуризації	Звітний рік	Відхилення
1	2	3	4	5
I. Ефективність реструктуризації за критеріями ринкової активності				
Статутний капітал	Ф.1 (ряд 300)			
Додатковий вкладений капітал	Ф.1 (ряд 320)			
Інший додатковий капітал	Ф.1 (ряд 330)			
Резервний капітал	Ф.1 (ряд 340)			
Нерозподілений прибуток	Ф.1 (ряд 350)			
Рентабельність статутного капіталу	Ф.1 (ряд 220 або 225):Ф.1 (ряд 300, гр.3+гр.4) x 0,5			
Вартість коштів статутного капіталу (балансової вартості акцій)	Ф.1 (ряд 380:ряд300)			
Дивіденди	Ф.4 (ряд 140)			
Рентабельність капіталу власників підприємств	Ф.4 (ряд 140):Ф.1 (ряд 380, гр.3+гр.4)x0,5x100			
Рентабельність внесків власників	Ф.4 (ряд 140):Ф.1 (ряд 300, гр.3+гр.4)x0,5x100			
Коефіцієнт реінвестування прибутку	[Ф.2 (ряд 220)_Ф.4 (ряд 140)]:Ф.2 (ряд 220)			
Реінвестований прибуток	Ф.2 (ряд 220)_Ф.4 (ряд 140)			
Рентабельність власного капіталу	Ф.2 (ряд 220 або 225):Ф.1 (ряд 380, гр.3+гр.4)x0,5x100			
Коефіцієнт виплати дивідендів	Ф.4 (ряд 140):(ряд 130)			
Коефіцієнт податкових інвестицій	Ф.2 (ряд 180+ряд 210):(ряд 220 або 225+ряд 180+ряд 210)			
Коефіцієнт оподаткування статутного капіталу	Ф.2 (ряд 180+ряд 210):Ф.1 (ряд 300 гр.3+4)x0,5			
Коефіцієнт оподаткування власного капіталу	Ф.2 (ряд 180+ряд 210):Ф.1 (ряд 380 гр.3+4)x0,5			
Коефіцієнт оподаткування активів підприємств	Ф.2 (ряд 180+ряд 210):Ф.1 (ряд 280 гр.3+4)x0,5			

Коефіцієнт формування резервного капіталу	Ф.4 (ряд 160):(ряд 130)			
Коефіцієнт формування статутного капіталу	Ф.4 (ряд 150) : (ряд 130)			
Номінальна вартість 1 акції	Ф.1 (ряд 300):Ф.2 (ряд 300)			
Балансова вартість 1 акції	Ф.1 (ряд 380):Ф.2 (ряд 300)			
Чистий прибуток, що припадає на 1 акцію	Ф.2 (ряд 220 або 225): (ряд 300)			
Дивіденди на 1 акцію	Ф.4 (ряд 140):Ф.2 (ряд 300)			
II. Ефективність реструктуризації за критерієм зростання платоспроможності				
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	Ф.1 (ряд 230+240) : Ф.1 (ряд 620)			
Коефіцієнт швидкої ліквідності (проміжний коефіцієнт покриття)	[Ф.1 (ряд 260) – (ряд 100+ 110 +120+130+140)]:Ф.1 (ряд 620)			
Загальний коефіцієнт покриття (коефіцієнт поточної ліквідності)	Ф.1 (ряд 260):Ф.1 (ряд 620)			
III. Ефективність реструктуризації за критерієм підвищення рівня фінансової стійкості				
Коефіцієнт фінансової автономії	Ф.1 (ряд 380+430+630): Ф.1 (ряд 640)			
Коефіцієнт довгострокової фінансової залежності	Ф.1 (ряд 640): Ф.1 (ряд 380+430+630)			
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	Ф.1 (ряд 380+430_080):Ф.1 (ряд 100+120+130+140)			
IV. Ефективність реструктуризації за критерієм зростання чистого грошового потоку				
Чистий грошовий потік	Ф.2 (ряд 220)			
Відносний приріст чистого грошового потоку				
Відносний приріст коефіцієнту достатності чистого грошового потоку				
V. Ефективність реструктуризації за критерієм зміни структури балансу				
Коефіцієнт відновлення платоспроможності				

Коефіцієнт втрати платоспроможності				
Валюта балансу	Ф.1 (ряд 280)			
Виручка від реалізації	Ф.2 (ряд 035)			
Перевищення (зниження) темпів росту виручки над валютою балансу				

Практичні завдання

Завдання 1.

Побудувати баланс АТ «С», створеного внаслідок реорганізації АТ «А» та АТ «В» через їх злиття. Дані для розрахунків наведено у таблиці 25.

Таблиця 25

Вихідні дані для побудови балансу акціонерного товариства «С»

№	Показники	Варіанти					
		I		II		III	
		АТ «В»	АТ «А»	АТ «В»	АТ «А»	АТ «В»	АТ «А»
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Необоротні активи, тис. грн	32000,0	64000,0	30000,0	60000,0	30000,0	60000,0
2	Оборотні активи, тис. грн	52000,0	42000,0	54000,0	44000,0	50000,0	40000,0
3	Статутний капітал, тис. грн	22000,0	32000,0	20000,0	30000,0	20000,0	30000,0
4	Додатковий капітал, тис. грн	10000,0	14000,0	12000,0	10000,0	10000,0	12000,0
5	Резервний капітал, тис. грн	4000,0	6000,0	4000,0	6000,0	4000,0	6000,0
6	Нерозподілений прибуток, тис. грн	6000,0	2000,0	6000,0	4000,0	6000,0	2000,0
7	Зобов'язання, тис. грн	42000,0	52000,0	42000,0	54000,0	40000,0	50000,0
8	Баланс, тис. грн	84000,0	106000,0	84000,0	104000,0	80000,0	100000,0
9	Номінальний курс акцій, грн	100,0	100,0	80,0	80,0	50,0	50,0
10	Ринковий курс акцій, %	190,0	160,0	170,0	140,0	180,0	160,0

Визначити, як розподілятимуться акції нової емісії між власниками корпоративних прав реорганізованих підприємств. Базою для встановлення пропорцій обміну акцій

підприємств, що реорганізуються, на акції новоствореного підприємства встановлено ринковий курс корпоративних прав цих підприємств. На зборах засновників АТ "С" було прийнято рішення про формування статутного фонду в розмірі (відповідно до варіанту: I - 32 млн. грн, II - 30 млн. грн, III - 30 млн. грн), через емісію акцій номінальною вартістю (відповідно до варіанту: I - 50 грн, II - 40 грн, III - 25 грн).

Завдання 2.

Побудувати баланс АТ "А", створеного шляхом перетворення у нього ТОВ "А". Учасники ТОВ "А" обміняли свої частки на акції за номінальною вартістю. Одночасно з перетворенням відбулось збільшення статутного капіталу на основі додаткової емісії акцій. Для поліпшення структури капіталу запропоновано провести операцію трансформації заборгованості перед одним кредитором у власний капітал, на що було спрямовано частину акцій додаткової емісії. Решту акцій розміщено на ринку капіталів. Дані для розрахунків наведено у таблиці 26.

Таблиця 26

Вихідні дані для побудови балансу акціонерного товариства "А"

№	Показники	Варіанти		
		I	II	III
1	2	3	4	5
1	Необоротні активи, тис. грн	10400,0	9000,0	13660,0
2	Оборотні активи, тис. грн	14700,0	9600,0	18500,0
3	Статутний капітал, тис. грн	10000,0	7600,0	10400,0
4	Додатковий капітал, тис. грн	2640,0	3800,0	4900,0
5	Резервний капітал, тис. грн	1700,0	1200,0	2640,0
6	Зобов'язання, тис. грн	10760,0	6000,0	14220,0
7	Баланс, тис. грн	25100,0	18600,0	32160,0
8	Сума додаткової емісії акцій за номінальною вартістю, тис. грн	9000,0	6000,0	12000,0
9	Курс акцій додаткової емісії, %	130,0	140,0	150,0
10	Частка акцій додаткової емісії, яка спрямовується на трансформацію заборгованості у власний капітал, %	16,0	30,0	22,0
11	Накладні витрати, пов'язані з перетворенням та збільшенням статутного капіталу, тис. грн	120,0	100,0	140,0

Завдання 3.

Скласти розподільчий баланс ТОВ "Х", утвореного внаслідок його реорганізації шляхом поділу на два товариства з обмеженою відповідальністю: ТОВ "У" та ТОВ "Z" (засновниками ТОВ "У" є учасники А, Г та Д, засновниками ТОВ "Z" є учасники Б та В). Визначити суму компенсаційних виплат ТОВ "Z" та частки учасників у новостворених підприємствах. Дані для розрахунків наведено у таблиці 27.

Вихідні дані для побудови розподільчого балансу ТОВ "Х"

№	Показники	Варіанти		
		I	II	III
1	2	3	4	5
1	Необоротні активи, тис. грн	25000,0	28400,0	16600,0
2	Оборотні активи, тис. грн	32400,0	37400,0	18800,0
3	Статутний капітал, тис. грн	24000,0	31600,0	18400,0
4	Додатковий капітал, тис. грн	9200,0	8400,0	4200,0
5	Резервний капітал, тис. грн	4360,0	2800,0	2100,0
6	Нерозподілений прибуток, тис. грн	3000,0	4200,0	1500,0
7	Зобов'язання, тис. грн	16840,0	18800,0	9200,0
8	Баланс, тис. грн	57400,0	65800,0	35400,0
9	Частка учасників ТОВ "Х" у статутному капіталі:			
9.1	А, %	25,0	35,0	5,0
9.2	Б, %	20,0	25,0	30,0
9.3	В, %	20,0	15,0	10,0
9.4	Г, %	15,0	15,0	30,0
9.5	Д, %	20,0	10,0	25,0
10	Оціночна ринкова вартість майна ТОВ "Х", тис. грн, в т.ч.	50000,0	60000,0	30000,0
10.1	Оціночна ринкова вартість майна ТОВ "У" тис. грн	32000,0	39000,0	18600,0
10.2	Оціночна ринкова вартість майна ТОВ "Z" тис. грн	18000,0	21000,0	11400,0

Тема заняття № 8: Оцінювання вартості майна підприємства

Мета заняття: закріпити теоретичні знання студентів та розвинути в них аналітичне мислення й практичні навички оцінки вартості підприємств та застосування санаційних й ліквідаційних процедур

Обладнання: Роздатковий матеріал:
 – завдання і методичні рекомендації до практичних занять;
 – тести;
 – фінансова звітність конкретних підприємств.

План заняття

1. Обґрунтувати необхідність оцінювання вартості майна підприємств в умовах ринкової економіки;
2. Визначити ставку дисконтування, ціни залучення власного й позичкового капіталу підприємства.
3. Оцінити вартість майна підприємства за різними методами

Методичні рекомендації

Розрахунок вартості підприємства (нетто) методом DCF:

$$ВП_{DCF} = \sum_{t=1}^n \frac{FCF_t}{(1+i)^t} + \frac{ЗВП}{(1+i)^n} + НА - ПК, \quad (9.1)$$

де $ВП_{DCF}$ – вартість підприємства на дату оцінювання, визначеного за методом DCF;

FCF_t – сумарна величина операційного та інвестиційного Cash-flow у періоді t ;
(Free Cash-flow -вільний грошовий потік до залучення фінансових ресурсів ззовні);

ЗВП – залишкова вартість підприємства в періоді n (вартість реверсії);

НА – надлишкові активи;

i – коефіцієнт, який характеризує ставку дисконтування ($i = WACC_s/100$).

ПК - зобов'язань підприємства (позичковий капітал).

Free Cash-flow характеризує здатність підприємства забезпечити операційну діяльність та планові інвестиції за рахунок внутрішніх фінансових джерел (незалежно від зовнішнього фінансування).

Вартість реверсії — вартість об'єкта оцінювання, яка прогнозується на період, що настає за прогнозом. Ідеться про розрахунок величини чистого грошового потоку, який можна отримати в результаті ліквідації об'єкта оцінки.

Залишкова вартість підприємства (загальна ринкова вартість його корпоративних прав = КА) за моделлю Гордона розраховується:

$$ЗВП = \frac{NOPAT_{T+1}}{(i-q)}, \quad \dots \quad (9.2)$$

де q – темпи зростання прибутку (дивідендів);

NOPAT -прибуток перед сплатою процентів та після оподаткування у постпрогнозованому періоді. Слід враховувати, що у довгостроковому періоді показники FCF мають тенденцію наближуватися до показника NOPAT. В останньому прогнозованому періоді значення FCF та NOPAT повністю збігаються.

Враховуючи, що починаючи з десятого року темпи приросту підприємства є мінімальними і ставка дисконту наближено дорівнює рентабельності активів **залишкова вартість підприємства** розраховується:

$$\text{або } ЗВП_{DCF} = \frac{FCF_{T+1}}{WACC_s \cdot (1+WACC_s)^T} = \frac{NOPAT_{T+1}}{WACC_s \cdot (1+WACC_s)^T} \quad (9.3)$$

Надлишкові активи — активи підприємства, які в даний час не використовуються ним для отримання фінансового результату та використання яких на даному підприємстві у зазначений спосіб є фізично неможливим або економічно неефективним.

Оцінювання вартості на основі дисконтування EVA (економічної доданої вартості).

Метод EVA полягає в оцінюванні вартості, яка створена понад очікування капіталодавців. EVA характеризує здібність підприємства генерувати додаткову вартість. Основні фактори впливу на вартість об'єкта оцінювання за методом економічної доданої вартості: структура капіталу, вартість залучення різних видів капіталу, фінансові результати, величина інвестицій (в основні та оборотні активи).

$$EVA_t = NOPAT_t - (WACC_s \cdot IK_t) \quad (9.7)$$

або

$$EVA_t = (Ri_t - WACC_s) \cdot IK_t, \quad (9.8)$$

Вартість підприємства за методом дисконтування EVA_t

$$ВП_{EVA} = IK_0 + \sum_{t=1}^n \frac{EVA_t}{(1+WACC_s)^t} + ЗВП_{EVA} + НА - ПК, \quad (9.4)$$

$$ЗВП_{EVA} = \frac{NOPAT_{T+1} - (WACC_s \cdot IK_T)}{WACC_s \cdot (1+WACC_s)^T}, \quad (9.5)$$

де - IK_0 - початкова величина інвестованого капіталу
 Ri_t — рентабельність інвестованого капіталу ($NOPAT / IK_t$).

Метод прямої капіталізації доходів

За нетто підходу (equity-approach) вартість підприємства визначається діленням доходів на ставку капіталізації. У разі стабільних доходів для оцінювання рекомендується використовувати формулу так званої довічної ренти:

$$ВП_K = \frac{\Pi}{K_{в.к.}}, \quad (9.6)$$

де $ВП_K$ – вартість підприємства за методом капіталізації доходу;

Π – очікувані доходи підприємства, які підлягають капіталізації (**найбільш виправданим є використання показника чистого прибутку**);

$K_{в.к.}$ – ставка капіталізації (дорівнює ставці вартості власного капіталу).

За бруто-підходу вартість підприємства визначається виходячи з прибутку підприємства після оподаткування та до сплати процентів ($NOPAT$) або FCF , середньозваженої вартості капіталу та суми позичкового капіталу:

$$ВП_K = \frac{NOPAT}{WACC_s} - ПК. \quad (9.7)$$

Практичні завдання

Завдання 1.

Розрахувати середньозважену вартість капіталу підприємства за даними підрахунку компонентів ризику. Дані для розрахунків наведено у таблиці 28.

Таблиця 28

Вихідні дані для визначення середньозваженої вартості капіталу підприємства за даними підрахунку компонентів ризику

№	Показники	Варіанти		
		I	II	III
1	2	3	4	5
1	Власний капітал, тис. грн	12560,0	8640,0	17300,0
2	Довгострокові зобов'язання, тис. грн	420,0	300,0	640,0
3	Короткострокові банківські позички, тис. грн	1160,0	720,0	1680,0
4	Кредиторська заборгованість, тис. грн	11640,0	10680,0	19160,0
5	Плата за користування короткостроковими позичками, %	27,0	25,0	25,0
6	Плата за використання довгострокових зобов'язань, %	30,0	15,0	17,0
7	Плата за використання кредиторської заборгованості, %	-	-	-
8	Процентна ставка з мінімальним ризиком, %	13,0	15,0	17,0
9	Кумулятивна надбавка за специфічні ризики:			
9.1	за неточність прогнозування очікуваних грошових потоків, %	2,0	1,0	3,0
9.2	за ризик структури капіталу, %	0,5	1,0	1,5
9.3	за високий рівень поточної заборгованості, %	0,5	1,0	1,5
9.4	за ризик помилкових рішень менеджменту, ризик погіршення ситуації на ринку факторів виробництва та збуту продукції, %	1,5	1,0	0,5
9.5	за специфічні галузеві ризики, %	1,0	0,5	1,0

Завдання 2.

Оцінити ринкову вартість підприємства корпоративні права якого не обертаються на ринку за даними підприємств зі схожими якісними та кількісними характеристиками,

торгівля корпоративними правами яких на фондовій біржі відбувається, застосовуючи порівняльний підхід оцінювання вартості майна. Коефіцієнт адаптації становить 20 %. Дані для розрахунків наведено у таблиці 29.

Таблиця 29

Вихідні дані для оцінки ринкової вартості підприємства за порівняльним підходом оцінювання вартості майна

Показники	Підприємства					
	Аналог 1	Аналог 2	Аналог 3	Аналог 4	Аналог 5	Об'єкт оцінки
1	2	3	4	5	6	7
Варіант 1						
Чистий дохід, млрд грн	265	336,8	314,4	368,6	424,2	360,8
ЕВІТДА, млрд грн	22,6	30,4	19,4	40,2	39,6	32,0
Чистий прибуток, млрд грн	8,6	14,8	10,4	18,6	16,6	14,0
Ринкова ціна акції, грн.	160,4	187	145,6	220,8	210,6	148,8
Фінансові зобов'язання, млрд грн	141,6	190,4	100,8	151	240,2	160,0
Варіант 2						
Чистий дохід, млрд грн	404,2	442,4	377,2	318,0	509,0	421,0
ЕВІТДА, млрд грн	36,4	48,2	23,2	27,2	47,6	38,4
Чистий прибуток, млрд грн	17,8	22,4	12,4	10,4	20,0	16,8
Ринкова ціна акції, грн	228,2	269,4	177,6	195,6	257	178,2
Фінансові зобов'язання, млрд грн	232,2	184,2	123	172,8	293	195,2
Варіант 3						
Чистий дохід, млрд грн	488,4	455,8	534,4	615	559,2	523,2
ЕВІТДА, млрд грн	44,0	28,2	58,2	57,4	64,6	46,4
Чистий прибуток, млрд грн	21,4	15,0	27,0	24,0	25,0	20,4
Ринкова ціна акції, грн	187,0	145,6	220,8	210,6	218,8	139,2
Фінансові зобов'язання, млрд грн	266,6	141,2	211,4	336,2	275,2	224,0

Практичне заняття № 9:

Економіко_правові аспекти санації та банкрутства підприємств. Методи і спеціальні програми державної фінансової підтримки санації підприємств.

Мета заняття:

закріпити теоретичні знання студентів та розвинути в них навички застосування санаційних й ліквідаційних процедур: досудового врегулювання господарських спорів, які виникають у

разі порушення підприємствами майнових прав і законних інтересів інших підприємств; обґрунтування необхідності надання державної фінансової підтримки та визначення ефективності її використання

Обладнання:

Роздатковий матеріал:

- завдання і методичні рекомендації до практичних занять;
- тести;
- фінансова звітність конкретних підприємств.
- зразки змісту претензій про відшкодування заборгованості та відповіді на претензію;
- зразки форм позовної заяви до суду.

План заняття

1. Обґрунтувати необхідність досудового врегулювання господарських спорів;
2. Визначити сутність та функції інституту банкрутства підприємства;
3. Ознайомитися з порядком оголошення підприємства банкрутом
4. Визначити сутність фінансової санації підприємства на ухвалу господарського суду.
5. Розглянути можливість укладення мирової угоди.
6. Обґрунтувати необхідність державної санаційної підтримки підприємства

Методичні рекомендації

У разі порушення підприємствами та організаціями майнових прав і законних інтересів інших підприємств та організацій сторони мають застосувати заходи **досудового врегулювання господарського спору**. Порядок досудового врегулювання спорів визначено в Господарському процесуальному кодексі України.

Досудове врегулювання спорів щодо виконання платіжних зобов'язань полягає у зверненні кредитора, права якого порушені, до дебітора з письмовою претензією про відшкодування заборгованості.

Основні позиції, які слід зазначити в претензії, наведено в табл. 32. Документи, що підтверджують вимоги заявника, додаються в оригіналах чи належно засвідчених копіях. Документи, які є у другої сторони, можуть не додаватись до претензії із зазначенням про це у претензії. Претензія підписується повноважною особою підприємства, організації або їх представником та надсилається адресатові рекомендованим або цінним листом чи вручається під розписку.

Претензія підлягає розгляду в місячний термін, який обчислюється з дня її одержання. У випадках, коли обов'язковими для обох сторін правилами або договором передбачено право повторної перевірки забракованої продукції (товарів) підприємством виготовлювачем, претензії, пов'язані з якістю та комплектністю продукції (товарів), розглядаються протягом двох місяців з моменту їх подання, який не може бути меншим п'яти днів, не враховуючи часу поштового обігу. При цьому перебіг строку розгляду

претензії зупиняється до одержання витребуваних документів чи закінчення строку їх подання. Якщо витребувані документи у встановлений строк не надійшли, претензія розглядається за наявними документами.

При розгляді претензії підприємства та організації в разі необхідності повинні звірити розрахунки, провести судову експертизу або вчинити інші дії для забезпечення досудового врегулювання спору.

Підприємства та організації, що одержали претензію, зобов'язані задовольнити обґрунтовані вимоги заявника. Про результати розгляду претензії заявник повідомляється у письмовій формі. Відповідь на претензію, підписану керівником чи заступником керівника підприємства (організації), надсилається рекомендованим або цінним листом чи вручається під розписку. Основні позиції, які слід зазначити у відповіді на претензію, наведено в табл. 30. Можливі варіанти дій контрагента після одержання претензії та адекватні відповіді заявника претензії наведено на рис.9.1.

Таблиця 30

ЗМІСТ ПРЕТЕНЗІЇ ТА ВІДПОВІДІ ПА ПРЕТЕНЗІЮ

Зміст претензії	Зміст відповіді на претензію
а) повне найменування і поштові реквізити заявника претензії та підприємства, організації, яким претензія пред'являється; дата пред'явлення і номер претензії; б) обставини, на підставі яких пред'явлено претензію; докази, що підтверджують ці обставини; в) посилання на відповідні нормативні акти; г) вимоги заявника; д) сума претензії та її розрахунок, якщо претензія підлягає грошовому оцінюванню; платіжні реквізити заявника претензії; е) перелік документів, що додаються до претензії, а також інших доказів.	а) повне найменування і поштові реквізити підприємства, організації, що дають відповідь, та підприємства чи організації, яким надсилається відповідь; дата і номер відповіді; дата і номер претензії, на яку дається відповідь; б) коли претензію визнано повністю або частково, вказується визнана сума, номер і дата платіжного доручення на перерахування цієї суми чи строк та спосіб задоволення претензії, якщо вона не підлягає грошовому оцінюванню; в) коли претензію відхилено повністю або частково, зазначаються мотиви відхилення з посиланням на відповідні нормативні акти й документи, що обґрунтовують відхилення претензії; г) перелік доданих до відповіді документів та інших доказів
Варіанти відповіді на претензію	Дії заявника претензії
1. Одержувач претензії не дав жодної відповіді на неї	Звернення до господарського суду з позовною заявою про стягнення заборгованості
. Претензію відхилено повністю або частково	Звернення до господарського суду з позовною заявою про стягнення заборгованості
3. Претензію визнано повністю або частково, але не повідомляється про перерахування визнаної суми	Через 20 днів після отримання відповіді — примусове стягнення заборгованості державною виконавчою службою згідно з Законом України «Про виконавче провадження»
4. Претензію визнано і заборгованість погашено	Господарський спір розв'язано

Рис. 9.1 . Варіанти відповіді на претензію та дії заявника претензії

Якщо претензію залишено без відповіді чи відхилено повністю або частково, заявник вдається до врегулювання спору в судовому порядку. Господарський суд порушує справи за позовними заявами. Позовна заява подається до господарського суду в письмовій формі і підписується повноважною посадовою особою позивача або його представником. У табл. 31 наведено основні позиції, які має містити позовна заява та перелік документів, які до неї додаються.

Таблиця 31

ФОРМА ТА ЗМІСТ ПОЗОВНОЇ ЗАЯВИ

Позиції, які містить позовна заява	Документи, що додаються до позовної заяви
1) найменування господарського суду, до якого подається заява; 2) найменування сторін, їх місцезнаходження, ідентифікаційні коди суб'єкта господарської діяльності; 3) зазначення ціни позову, якщо позов підлягає грошовій оцінці; 4) зміст позовних вимог; якщо позов подано до кількох відповідачів, зміст позовних вимог щодо кожного з них; 5) виклад обставин, на яких ґрунтуються позовні вимоги; зазначення доказів, що підтверджують позов; обґрунтований розрахунок сум, що стягуються чи оспоруються; законодавство, на підставі якого подається позов; 6) відомості про вжиття заходів досудового врегулювання спору, якщо такі проводилися; 7) перелік документів та інших доказів, що додаються до заяви	Документи, які підтверджують: 1) вжиття заходів досудового врегулювання господарського спору копія претензії, докази її надсилання відповідачеві, копія відповіді на претензію (якщо відповідь одержано); 2) відправлення відповідачеві копії позовної заяви і доданих до неї документів; 3) сплату державного мита у встановлених порядку і розмірі та сплату витрат на інформаційно_технічне забезпечення судового процесу; 4) обставини, на яких ґрунтуються позовні вимоги. До позовної заяви, підписаної представником позивача, додається довіреність чи інший документ, що підтверджує повноваження представника позивача

Важливим елементом позовної заяви є ціна позову

Під ціною позову розуміють суму всіх вимог, поставлених до відповідача.

Ціна позову визначається:

1) у позовах про стягнення грошей — стягуваною сумою коштів;

2) у позовах про витребування майна — вартістю майна, що витребується;

3) у позовах, які складаються з кількох самостійних вимог, — загальною сумою усіх вимог;

4) у позовах про стягнення іноземної валюти — в іноземній валюті та у гривнях відповідно до офіційного курсу НБУ.

У ціну позову включаються також зазначені в позовній заяві суми неустойки (штрафу, пені), а якщо вони не вказані, — їх суми, визначені суддею. Ціну позову вказує позивач.

Згідно з Законом України “Про підприємства” у разі збиткової діяльності суб'єктів господарювання держава, якщо вона визнає їх продукцію суспільно_необхідною, може надавати їх дотації чи інші пільги.

Державна дотація може здійснюватись за рахунок коштів державного бюджету і місцевих бюджетів. Щоб доцільно була використана державна підтримка слід вірно відібрати підприємства. Для цього можна використовувати такі критерії відбору підприємств:

- потенційну прибутковість;
- високий рівень менеджменту на підприємстві;
- спрямованість на використання нових, ефективних, ресурсозберігаючих та екологічно безпечних технологій;
- можливість експорту (приросту експорту) конкурентоспроможної продукції;
- заміна імпортової продукції, сировини, матеріалів вітчизняними;
- вирішення проблеми енергозабезпечення, енергозбереження (ресурсозбереження);
- збереження науково_технічного потенціалу;
- наявність ринків збуту продукції в країні та за кордоном.

Державна підтримка надається тим підприємствам, які максимально її використовують і забезпечать повну віддачу та збільшення виробництва продукції і це поповнить дохідну частину балансу.

При обґрунтуванні необхідності надання підприємству державної підтримки треба визначити необхідну суму коштів та дефіцит коштів. Для таких розрахунків може бути використана таблиця 32.

Таблиця 32

Розрахунок мінімально необхідної суми грошей для надання державної підтримки підприємству

№ з/п	Показник	Рік реструктуризації	Звітний рік здійснення фінансової санації
1.	Операційні витрати		
2.	Виручка від реалізації продукції за мінусом ПДВ та амортизаційних витрат		
3.	Залишки грошових коштів та дебіторської заборгованості Оборотність оборотних коштів (ряд.2:ряд.3)		
4.	Мінімально необхідна сума грошей (ряд.1:ряд.4)		
5.	Дефіцит коштів (5_3)		

Мінімально необхідна сума грошей може бути змінена якщо підприємство має можливість збільшити суму виручки за рахунок підвищення цін та зміни обсягу і структури реалізованої продукції. Рахунок можливих варіантів збільшення виручки від реалізації можна здійснити за таблицею 33.

Зміна суми операційних витрат також може вплинути на суму мінімально необхідної суми грошей. З допомогою факторного аналізу (елімінування) можна розрахувати можливі варіанти операційних витрат (таблиця 34).

Таблиця 33

Рахунок збільшення виручки від реалізації продукції

№ з/п	Показники	Рік реструктуризації	Звітний рік (можливі варіанти)		
			Варіант 1	Варіант 2	Варіант 3
1.	Виручка від реалізації продукції без ПДВ, акцизного збору та інших відрахувань з доходів (В)				
2.	Приріст прибутку від виручки всього $\Delta B = B_1 - B_0$				
3.	Приріст прибутку від зміни цін $\Delta B_{\text{ц}} = B_1 - \frac{B_1}{I_{\text{ц}}}$				
4.	Приріст прибутку від зміни кількості і структури реалізованої продукції $\Delta B_{\text{НПВ}} = \frac{B_1}{I_{\text{ц}}} - B_0$				

Таблиця 34

Розрахунок зменшення суми операційних витрат

№ з/п	Показники	Рік реструктуризації	Звітний рік (можливі варіанти)		
			Варіант 1	Варіант 2	Варіант 3
1.	Операційні витрати (С)				
2.	Зміна операційних витрат всього $\Delta C = C_1 - C_0$				
3.	Зміна операційних витрат за рахунок зниження індексу цін на використані ТМЦ $\Delta C = C_1 - \frac{C_1}{I_{\text{ц}}}$				
4.	Зміна операційних витрат за рахунок зміни об'єму і структури продукції $\Delta C_{\text{НПП}} = C_1 : I_{\text{ц}} - C_0$				

Виділені і використані кошти державної підтримки можуть мати різний рівень ефективності використання.

$$\text{Ефективність використання державної підтримки} = \frac{\text{Прогнозний обсяг додаткового прибутку}}{\text{Розмір вкладень на проведення санації}}$$

За розрахунками слід відібрати оптимальний варіант, зробити висновки і внести пропозиції подальшого фінансування підприємства.

Доцільність державного фінансування слід перевірити за системою показників в таблиці 35.

Оцінка доцільності державної підтримки програми розвитку підприємств

№ з/п	Показник	Величина критерію чи тенденція, при якій програма підприємства		
		перспективна		безперспективна
		оптимальний варіант	допустимий варіант	
1.	Виробництво і прибуток			
1.1	Індекс випуску продукції в натуральному виразі	більше або рівний одиниці	менше одиниці але більше середньо_галузевого показника	менше галузевого показника
1.2	Індекс росту цін на продукцію	менше індексу інфляції	рівний індексу інфляції	більше індексу інфляції
1.3	Співвідношення індексу виручки і виробничих витрат	більше одиниці	рівне одиниці	менше одиниці
1.4	Співвідношення індексів ФЗТ і виручки	менше одиниці	рівне одиниці	більше одиниці
1.5	Співвідношення індексу середньої заробітної плати і індексу інфляції	більше одиниці	рівне одиниці	менше одиниці
1.6	Співвідношення обсягу виробництва продукції в натуральному виразі (або в незмінних цінах) і динаміки чисельності виробничих працівників	більше одиниці	рівне одиниці	менше одиниці
1.7	Співвідношення долі прибутку направленої на розвиток виробництва в базовому і в розрахунковому періоді в співставних цінах	більше одиниці	рівне одиниці	менше одиниці
2.	Імпортозаміщення співвідношення долі імпортозамінюючої продукції в загальному обсязі виробництва підприємства і середньогалузевого показника	більше одиниці	більше нуля	дорівнює нулю
3.	Конкурентоспроможність на внутрішньому і зовнішньому ринках			
3.1	Співвідношення долі експортної продукції в загальному обсязі виробництва підприємства і середньогалузевого показника	більше одиниці	більше нуля	дорівнює нулю
3.2	Співвідношення індексів обсягу виробництва в вартісному виразі і аналогічного галузевого показника	більше одиниці	рівне одиниці	менше одиниці

2. КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ ПРИ ПОТОЧНОМУ ТА ПІДСУМКОВОМУ КОНТРОЛІ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

2.1. Головним критерієм початкового моменту в оцінці є орієнтація на бажаний результат, а кінцевим критерієм результативності є досягнення бажаного результату.

2.2. При оцінці знань, вмінь, набуття практичних навичок необхідно приймати до уваги повноту, глибину, міцність, швидкість і якість мислення, свідомість та інші якості характеристики.

2.3. Важливим критерієм оцінки є набуття вміння практично вирішувати професійні завдання, формувати обґрунтовані висновки, розробляти необхідні пропозиції.

2.4. Рівень знань на практичних заняттях оцінюється:

- “відмінно” – коли студент дає обґрунтовані теоретично і практично вірні відповіді на запитання, самостійно виконує практичні завдання з глибоким аналізом і власними пропозиціями, що є основою для прийняття вірних управлінських рішень, демонструє знання навчальної, методичної, наукової літератури, законодавчих і нормативних актів, був присутній на лекціях та практичних заняттях, має конспект з лекцій і повністю виконані практичні завдання;

- “добре” – коли студент засвоїв знання згідно вимог з навчальної програми дисципліни, але ним допущені незначні помилки при викладенні теоретичних знань, допущені деякі прорахунки в рішенні практичних завдань, коли за допомогою викладача студент швидко орієнтується і знаходить вірні відповіді, відвідував всі лекції та виконав практичні завдання;

- “задовільно” – коли студент дає неправильну відповідь на одне запитання, або дає недостатньо повні відповіді на всі питання, допускає прорахунки в рішенні практичних завдань. Наявність конспекту та самостійно виконаних завдань;

- “незадовільно” – коли студент дає неправильні відповіді на 2_3 питання, допускає грубі помилки в розв’язанні практичних завдань, не має конспекту і виконує завдання з порушенням строку.

Критерії оцінки рівня знань при здачі екзамену

Рівень знань на екзамені оцінюється:

- “відмінно” – на глибоке і повне оволодіння змістом навчального матеріалу з дисципліни, вміння застосовувати теоретичні при розв’язанні практичних завдань, логічно формувати обґрунтування можливих рішень;

- “добре” – якщо студент повно засвоїв навчальний матеріал, добре орієнтується у вивченому матеріалі, вірно застосовує набуті знання в розв’язанні практичних завдань, самостійно формулює обґрунтовані висновки, але вони мають певні неточності;

- “задовільно” – якщо студент виявляє знання та розуміння основних питань навчального матеріалу, але викладає його неповно і непослідовно, допускає прорахунки при виконанні практичних завдань і не вміє обґрунтувати висновки та внести свої пропозиції;

• “незадовільно” – якщо студент має розрізнені, безсистемні знання, не може виділити головні та другорядні твердження, допускає помилки у визначенні понять і не може примінити теоретичні знання при вирішенні практичних завдань.

Комплексна контрольна робота з дисципліни має на меті перевірити вміння та навички студентів з володіння теоретичними засадами, методами та інструментами організації та здійснення контролю на підприємстві, в організації, установі зі сторони податкових органів, контрольно-ревізійних органів, банківських установ, які вивчаються протягом курсу навчання дисципліни.

Максимальна кількість балів по білету – 100, які розподіляються між завданнями наступним чином:

Завдання	Оцінка відповіді, бали
Тести (теоретична частина)	40
Практична частина	
1 завдання	20
2 завдання	20
3 завдання	20
Всього	100

Якість виконання завдань визначається коефіцієнтом засвоєння K_z – відношення кількості правильно виконаних істотних операцій (відповідей) до загальної.

Співвідношення традиційної чотирьохбальної шкали оцінок із коефіцієнтом засвоєння приймається таким чином:

“відмінно”	-	$K_z = 90-100$ балів;
“добре”	-	$K_z = 74 - 89$ балів;
“задовільно”	-	$K_z = 60-73$ балів;
“незадовільно”	-	$K_z = 0 - 59$ балів;

Оцінка виконань тестових завдань:

Тести, кількість	Максимальна кількість балів	Вага завдання 1 бал	Вага завдання 2 бали
30	40	20	10

При виставленні підсумкової оцінки студенту мають бути враховані результати виконання навчальної програми за відповідний період. Остаточна оцінка рівня знань з іспиту вписується в відомість обліку успішності та в залікову книжку.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна література

1. Господарський процесуальний Кодекс України від 06.11.91 р. № 1798_ХІІ.
Закон України “Про банки і банківську діяльність” від 07.12.2000 № 2121_ІІІ.
2. Закон України “Про введення мораторію на примусову реалізацію майна” від 29.11.2002 р. № 2864_ІІІ.
3. Закон України “Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом” від 30.06.99 р. №784 – ХІV (з врахуванням змін і доповнень)
4. Закон України “Про власність” від 07.03.2002 № 3088_ІІІ.
5. Закон України “Про господарські товариства” від 19.09.91 р. № 1576_ХІІ.
6. Закон України “Про інвестиційну діяльність” від 18.09.91 р.
7. Закон України “Про концесії” від 16.07.1999 р. № 997_ХІV.
8. Закон України “Про обмеження монополізму та недопущення недобросовісної конкуренції у підприємницькій діяльності” // Відомості Верховної Ради України. – 1992 р. – № 2.
9. Закон України “Про оподаткування прибутку підприємств” від 28.12.1994 № 334/94 ВР.
10. Закон України “Про підприємництво” від 07.02.91 р. № 698_ХІІ.
11. Закон України “Про підприємства в Україні” від 27.03.91 р. № 887_ХІІ.
12. Закон України “Про систему оподаткування” від 25.06.91 р. № 1251_ХІІ.
13. Закон України “Про Фонд гарантування вкладів фізичних осіб” від 20.09.2001 р. № 2740_ІІІ.
14. Закон України “Про цінні папери і фондову біржу” від 18.09.91 р.
15. Банкрутство і санація підприємства: теорія і практика кризового управління (Т.С. Клебанова, О.М. Бондар, О.В. Мозенков та ін./За ред. О.В. Мозенкова. – Х.: ВД “ИНЖЕК”, 2003 – 272с).
16. Терещенко О.О. Фінансова санація та банкрутство підприємств: Навчальний посібник. – К.: КНЕУ, 2000. – 412с.
17. Соляник Л.Г. Управління фінансовою санацією та банкрутством підприємств. Методичні рекомендації до організації самостійної роботи студентів денної (заочної) форми навчання. Освітньо-професійна програма підготовки магістрів спеціальності 8.030508 “Фінанси та кредит» магістерських програм «Управління фінансами фінансово-кредитних установ», «Управління фінансами у сфері бізнесу», «Управління державними фінансами» / Л.Г. Соляник. – Д.: Національний гірничий університет, 2013. – 121 с.
18. Управління фінансовою санацією: Навчальний посібник /Грачов В.і., Косарева І.П., Прохорова В.в., Кузенко Г.Б. – Х.: ВД “ИНЖЕК”, 2004. – 208

Додаткова література

1. Положення про Державний департамент з питань банкрутства від 19.04.2006 р. №533.

2. Положення про порядок формування та ведення Єдиної бази про підприємства, щодо яких порушено провадження у справі про банкрутство від 11.04.2001 р. №77.
3. Порядок проведення досудової санації державних підприємств від 17.03.2000 р. №515.
4. Положення про порядок погодження планів санації господарських товариств та державних підприємств, щодо яких прийнято рішення про приватизацію від 05.10.2001 р. №1809.
5. Порядок продажу активів у рахунок погашення податкового боргу боржника в процедурах банкрутства від 07.06.2001 р. №123.
6. Порядок проведення органами Державної податкової служби прощення (списання) і розстрочення (відстрочення) податкового боргу платників податків від 28.12.2001 р. №524.
7. Порядок роззброювання матеріальних цінностей мобілізаційного резерву, які зберігаються на підприємствах, ліквідуються від 17.11.2001 р. №1526.
8. порядок списання непогашених податкових зобов'язань або податкового боргу після ліквідації платника податків від 25.07. №1056.
9. Порядок проведення органами державної служби зайнятості – робочими органами виконавчої дирекції Фонду обов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття списання безнадійного боргу зі сплати страхових внесків в процесі провадження судом справи про банкрутство від 16.07.2004 р. №292.
10. Положення про порядок визначення сторін колективного трудового спору (конфлікту), формування вимог найманих працівників або профспілки, прийняття рішення про вступ в колективний трудовий спір (конфлікт) на підприємствах, в установах чи організаціях, на яких проводиться процедура відновлення платоспроможності або визнання їх банкрутом від 27.10.2003 р. №493.
11. Кримінальний кодекс України (витяг) від 05.04.2001 р. №2341 – 111.
12. Методичні рекомендації працівникам підрозділів організації оперативних заходів по скороченню податкової заборгованості щодо виявлення та розкриття злочину, передбаченого ст. 218 КК України "Фіктивне банкрутство" від 28.10.2002 р. №1021/7/26 – 9017.
13. Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства від 19.01.2006 р. №14.
14. Положення про порядок проведення досудової санації господарських товариств, у статутних фондах яких державна частка перевищує 25 відсотків, та державних підприємств, щодо яких прийнято рішення про приватизацію від 12.10.2001 р. №1865.
14. Методичні рекомендації з питань застосування процедур погашення податкового боргу платників податків від 21.12.2005 р. №25576/7_24 – 2217.

ТЕЗАУРУС

ABC (Activity Based Costing) — система обліку й аналізу витрат у розрізі окремих процесів. Головна ідея Activity Based Costing: джерело витрат підприємства — процес, який зумовлює їх необхідність. ABC_аналіз полягає в ідентифікації всіх процесів на виробництво та реалізацію продукту, розрахунку вартості затрачених ресурсів у розрізі окремих процесів та вартості процесів.

Ажіо — сума перевищення доходів, отриманих від емісії цінних паперів над їх номіналом. Може визначатися у процентах до номіналу.

Аквізиція (від лат. *acquisitio* — придбавати, досягати) — скуповування корпоративних прав підприємства, у результаті чого покупець набуває контроль над чистими активами та діяльністю такого підприємства. Придбання може здійснюватися в обмін на передання активів, взяття покупцем на себе зобов'язань.

Акт «Сарбенс_Окслей» (SOX) — прийнятий у 2002 р. у США нормативний акт, яким істотно посилюються вимоги щодо дієвості системи внутрішнього контролю, внутрішнього аудиту на підприємствах, цінні папери яких мають обіг на фондовому ринку. Акт діє для всіх підприємств, які підлягають контролю з боку Комісії з цінних паперів і бірж США (SEC, Securities Exchange Commission). SOX поширюється як на американських, так і на іноземних емітентів, які прагнуть вийти на фондовий ринок США.

Альтернативна санація — форма фінансової санації з допомогою власників підприємства, за якої власник на добровільних засадах може зробити вибір між деномінацією чи консолідацією своїх корпоративних прав, з одного боку, та здійсненням безповоротної фінансової допомоги підприємству, з іншого. Власники роблять цільові внески для погашення непокритих збитків підприємства і зберігають належну їм частку (в абсолютному і відносному розмірах) номінальної вартості статутного капіталу або погоджуються на зниження номінальної вартості своїх корпоративних прав, уникаючи будь_яких доплат.

Андеррайтери — фінансові посередники, професійні торговці цінними паперами, до послуг яких вдаються емітенти корпоративних чи боргових прав, з тим щоб швидко та ефективно розмістити цінні папери (акції, облигації). Посередники можуть взяти на себе зобов'язання з розміщення всієї емісії або її частини. При цьому емітенту надається гарантія розміщення емісії.

Антикризовий фінансовий менеджмент — процес управління фінансово_економічними ризиками та фінансовою санацією підприємства з метою профілактики і нейтралізації фінансової кризи та забезпечення безперервної діяльності підприємства на основі використання системи специфічних методів та прийомів управління фінансами. Об'єктом антикризового управління фінансами є сукупність усіх фінансово_економічних ризиків, активи, капітал, фінансові потоки та вартість підприємства, що перебувають у режимі антикризового управління.

Арбітражний керуючий — розпорядник майна, керуючий санацією, ліквідатор — фізична особа, яка має ліцензію, видану в установленому законодавством порядку, і діє на підставі ухвали господарського суду. Одна й та сама особа може виконувати функції арбітражного керуючого (розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора) на всіх стадіях провадження у справі про банкрутство.

Асиметрична інформація — нерівномірний доступ учасників фінансових відносин до реальної інформації про фінансово_господарську ситуацію на підприємстві чи в окремих його структурних підрозділах. Переваги в інформаційному забезпеченні дають можливість отримати додаткові доходи у вигляді інформаційної ренти. Результатом інформаційної асиметрії є принципал_агент конфлікт. За фундаментальний внесок у вирішення проблематики інформаційної асиметрії та агентських відносин Дж. Акерлофу, М. Спенсу та Дж. Стігліцу присуджена Нобелівська премія з економіки.

Аудит — незалежна експертиза публічної бухгалтерської та фінансової звітності, іншої інформації щодо фінансово_господарської діяльності суб'єкта господарювання, яка має на меті визначити достовірність його звітності, з'ясувати повноту обліку й відповідність чинному законодавству, сформулювати висновки щодо реального фінансового стану цього суб'єкта.

Аудит внутрішній — незалежна та об'єктивна діяльність зі здійснення перевірок та консультування («assurance and consulting activity»), спрямована на забезпечення створення доданої вартості та вдосконалення роботи організації. Діяльність внутрішнього аудиту сфокусована на трьох основних напрямках: сприяння ризик_менеджменту, перевірка системи внутрішнього контролю, підтримання корпоративного управління.

Аудит санаційний — оцінювання потенційної життєздатності підприємства на підставі аналізу фінансово_господарської діяльності та верифікації наявних планів антикризових заходів.

База оцінювання вартості майна — комплекс методичних підходів, методів та оціночних процедур, що відповідають певному виду вартості майна. Для визначення бази оцінювання враховуються мета оцінювання та умови використання її результатів.

Балансова (залишкова) вартість основних засобів — первісна вартість основних засобів за вирахуванням їх зносу.

Банківські консорціуми — тимчасові об'єднання банків, які створюються для координації дій під час виконання різного роду банківських операцій або для кредитування однієї, але великої та ризикованої угоди і засновуються банками на паритетних засадах. Банківські консорціуми для надання санаційних кредитів можуть створюватися з метою об'єднання кредитних ресурсів, диверсифікації кредитного ризику, підтримання ліквідності балансу банку.

Банкрутство — пов'язана з недостатністю активів у ліквідній формі неспроможність юридичної особи задовольнити в установленій для цього строк заявлені до неї з боку кредиторів вимоги і виконати зобов'язання перед бюджетом. Згідно із Законом «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» справа про банкрутство порушується господарським судом, якщо безспірні вимоги кредиторів до боржника становлять разом не менше 300 мінімальних розмірів заробітної плати і не були задоволені протягом трьох місяців після визначеного для їх погашення строку.

Банкрутство приховане — навмисне приховування факту стійкої фінансової неспроможності поданням недостовірних даних кредиторам, державним органам та іншим зацікавленим особам. Має на меті одержання кредиту, вигідного державного замовлення тощо. Якщо приховування банкрутства завдало матеріальних збитків

кредиторам чи державі, то винні в цьому особи караються згідно з Кримінальним кодексом України.

Банкрутство умисне — стійка неплатоспроможність суб'єкта підприємництва, викликана цілеспрямованими діями власника майна або посадової особи суб'єкта підприємництва, якщо це завдало істотної матеріальної шкоди інтересам держави, суспільства або інтересам кредиторів, що охороняються законом. Винні в доведенні до банкрутства особи караються згідно з Кримінальним кодексом України.

Вартість бізнесу — це вартість діючого підприємства або вартість 100 % корпоративних прав у діловому підприємстві.

Виокремлення підприємств — форма реорганізації, за якої на базі існуючого суб'єкта господарювання чи його структурної одиниці створюється нове підприємство. У разі виокремлення з підприємства одного чи кількох нових підприємств до кожного з них переходять за розподільним актом (балансом) у відповідних частинах майнові права і обов'язки реорганізованого підприємства. Частина його активів і пасивів передається правонаступникові або кільком правонаступникам, які створюються внаслідок реорганізації. Підприємство, що реорганізується, продовжує свою фінансово_господарську діяльність. Воно не втрачає статусу юридичної особи, а лише вносить зміни до установчих документів. Коли йдеться про виокремлення, нова юридична особа (особи) створюється з використанням лише частини майна, належного реорганізованому підприємству. Решта стає базою для продовження його господарської діяльності.

Власний капітал — це підсумок першого розділу пасиву балансу. Він відбиває частку активів (майна) підприємства, яка фінансується за рахунок внесків держателів корпоративних прав та власних коштів суб'єкта господарювання. Головними його складовими є статутний капітал, додатковий капітал, резервні фонди й прибуток. Показник власного капіталу є одним із індикаторів кредитоспроможності підприємства, основою для визначення фінансової незалежності підприємства, його фінансової стійкості та стабільності.

Гудвіл — ділова репутація підприємства, нематеріальний актив, вартість якого визначається як різниця між балансовою вартістю активів підприємства та його звичайною вартістю як цілісного майнового комплексу. Гудвіл виникає завдяки застосуванню раціональних управлінських заходів, домінуючій позиції на ринку, новим технологіям тощо. Вартість гудвілу не підлягає амортизації і не враховується у визначенні валових витрат підприємства.

Двоступінчаста санація — операція зменшення статутного капіталу підприємства, що здійснюється з метою санації балансу, з наступним його збільшенням на основі додаткової емісії корпоративних прав та залучення інвестиційних ресурсів.

Дезінвестиції — повернення (вивільнення) заморожених у конкретних майнових об'єктах фінансових засобів. Дезінвестиції можуть здійснюватися шляхом реалізації чи ліквідації фінансових інвестицій, необоротних активів, майнових комплексів.

Деномінація акцій — зменшення номінальної вартості акцій акціонерного товариства, що має на меті привести номінальну вартість випущених в обіг акцій у відповідність до розміру статутного фонду у разі його зменшення. Деномінація може здійснюватися подрібненням акцій або їх консолідацією.

Державний орган з питань банкрутства — державний орган України, до відання якого належить відповідна проблематика. Сприяє створенню організаційних, економічних та інших умов, необхідних для реалізації процедур відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом. Ліцензує діяльність фізичних осіб, які виконують функції арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів).

Дизажіо — відхилення ринкового курсу цінних паперів від їх номінальної вартості в бік зменшення.

Дисконтування — процес приведення майбутньої вартості грошей (грошових надходжень) до їх теперішньої вартості. Процес дисконтування може здійснюватися за простими чи складеними процентами.

Дискримінантний аналіз — комплекс методів та прийомів математичної статистики, за допомогою яких здійснюється класифікація аналізованих елементів залежно від значень обраної сукупності показників відповідно до побудованої шкали інтерпретації. Розрізняють однофакторний та багатфакторний дискримінантний аналіз (МДА). Дискримінантний аналіз є ефективним методом діагностики банкрутства підприємств.

Додатковий капітал — це сума приросту майна підприємства, яка виникла в результаті переоцінювання (індексації), безоплатно одержаних матеріальних цінностей та від емісійного доходу. Згідно з національними стандартами бухгалтерського обліку додатковий капітал поділяється на «Додатковий вкладений капітал» та «Інший додатковий капітал».

Дью Діліженс (Due Diligence) — глибокий і комплексний аналіз усіх аспектів фінансово_господарської діяльності підприємства (організаційних, правових, фінансових, маркетингових, податкових, політичних, ринкових, технологічних) з метою мінімізації ризиків інвесторів при здійсненні операцій M&A. За результатами *Due Diligence* робиться висновок про адекватність півні об'єкта інвестування та відповідність запланованої операції стратегії розвитку інвестора,

Експозиції строк — термін, протягом якого об'єкт оцінювання може бути виставлений для продажу на ринку з метою забезпечення його відчуження за найвищою ціною і тривалість якого залежить від співвідношення попиту та пропонування па подібне майно, кількості потенційних покупців, їх купівельної спроможності та інших факторів.

Емісійний дохід — сума перевищення доходів, отриманих від емісії (випуску) власних акцій та інших корпоративних прав, над номіналом таких акцій (інших корпоративних прав). Тобто це різниця між курсом емісії і номінальним курсом акцій. Емісійний дохід є одним із джерел формування додаткового капіталу підприємства.

Емісія акцій або облігацій підприємств — сукупність дій емітента щодо здійснення передплати на акції або продажу облігацій.

Запаси — активи, які утримуються для подальшого продажу за умов звичайної господарської діяльності; перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва; утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, а також управління підприємством.

Застава — засіб забезпечення виконання зобов'язання, своєрідна майнова гарантія його виконання в обумовленому обсязі й у визначені умовами договору застави терміни. Для оформлення застави складається документ, у якому фіксуються вид зо-

бов'язання (грошовий, майновий, іпотечний тощо), його розмір, терміни та порядок одержання. Заставне зобов'язання видається кредиторіві, щоб підтвердити його право на отримання належної суми коштів у разі невиконання погоджених умов.

Зворотний лізинг — господарська операція, яка передбачає продаж основних засобів з одночасним зворотним отриманням таких основних засобів в оперативний або фінансовий лізинг.

Злиття підприємств — форма реорганізації, що полягає в об'єднанні підприємства, (кількох підприємств), яке перебуває у фінансовій кризі, з іншим фінансове стійким підприємством (кількома підприємствами). У разі злиття підприємств усі майнові права та обов'язки кожного з них переходять до суб'єкта господарювання, який виник у результаті злиття. Бухгалтерські баланси підприємств консолідуються. Під час реорганізації злиттям активи і пасиви підприємств, що реорганізуються, у повному обсязі передаються підприємству_ правонаступнику, а підприємства, які злилися, припиняють свою господарську діяльність і втрачають юридичний статус.

Змінні витрати — витрати, величина яких зростає зі збільшенням обсягу випуску продукції і зменшується із його зниженням (витрати на сировину та матеріали, комплектуючі вироби, напівфабрикати, паливо й енергію, на оплату праці працівникам, зайнятим у виробництві продукції тощо).

Золоте правило балансу — принцип фінансування підприємств, який вимагає не лише паралельності строків фінансування та інвестування, а й дотримання певних співвідношень між окремими статтями пасивів і активів. Це правило передбачає виконання двох умов: а) основні засоби мають фінансуватися за рахунок власного капіталу та довгострокових позик; б) довгострокові капіталовкладення мають фінансуватися за рахунок коштів, мобілізованих на довгостроковий період, тобто довгострокові пасиви мають використовуватися не лише для фінансування основних засобів, а й для довгострокових оборотних активів.

Золоте правило фінансування (його називають також золотим банківським правилом, або правилом узгодженості строків) — правило фінансування, яке вимагає, щоб строки, на які мобілізуються фінансові ресурси, збігалися зі строками, на які вони вкладаються в реальні чи фінансові інвестиції. Це означає, що фінансовий капітал має бути мобілізований на строк, не менший від того, на який відповідний капітал заморожується в активах підприємства, тобто в об'єктах основних та оборотних засобів. Дотримання вимог золотого правила фінансування забезпечує підприємству стабільну ліквідність і платоспроможність.

Комітет кредиторів — робочий орган зборів кредиторів боржника під час провадження справи про банкрутство. Комітет кредиторів обирається зборами кредиторів у складі не більш як семи осіб. До компетенції комітету належать такі питання: скликання зборів кредиторів; підготовка та укладання мирової угоди; звернення до суду з клопотанням про відкриття процедури санації, визнання боржника банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури, призначення та припинення повноважень арбітражного керуючого та ряд інших.

Конверсія акцій — об'єднання кількох акцій в одну (або обмін за встановленим співвідношенням однієї кількості акцій на іншу), яке має на меті привести у відповідність номінальну вартість випущених в обіг акцій з розміром статутного капіталу в разі його

зменшення. Наприклад, конверсія акцій у співвідношенні 4 : 3 означає, що кожні чотири акції можна обміняти на три акції нової емісії.

Конвертовані облигації— іменні облигації, які через певний час можна обміняти на заздалегідь визначених умовах на звичайні акції підприємства.

Контролінг — сукупність методів та процедур з координації планування, обліку, контролю та ризик_менеджменту, а також щодо інформаційного, методичного та консультаційного забезпечення управлінських рішень. Служба контролінгу безпосередньо не приймає рішення, а здійснює їх підготовку, функціональну та інформаційну підтримку і контроль за реалізацією. Фінансовий контролінг поділяють на стратегічний та оперативний.

Контролінг оперативний — підтримання системи управління досягненням поточних (короткострокових) фінансових цілей підприємства. Основний зміст оперативного контролінгу — інтеграція бюджетування та бюджетного контролю.

Контролінг ризиків — сукупність функцій та інструментів контролінгу, які спрямовані на побудову та забезпечення функціонування інтегрованої системи ризик_менеджменту. Зміст контролінгу ризиків полягає в систематичній ідентифікації, оцінці та виробленні рекомендацій щодо нейтралізації ризиків, а також у складанні звітності з управління ризиками.

Контролінг стратегічний — комплекс функціональних завдань, інструментів та методів з координації стратегічного планування та контролю для забезпечення довгострокового управління фінансами, вартістю та ризиками.

Корпоративні права — права власності на частку (пай) у статутному капіталі юридичної особи, у тому числі права на управління, отримання відповідної частки прибутку такої юридичної особи, а також частки активів у разі її ліквідації згідно з чинним законодавством.

Кредитний ризик — ризик несплати позичальником основного боргу і процентів за ним.

Кредитор — юридична або фізична особа, яка має підтвержені належними документами грошові вимоги до боржника, у тому числі вимоги з виплати заробітної плати, зі сплати податків та інших обов'язкових платежів.

Кредитори конкурсні — кредитори за вимогами до боржника, які виникли до порушення провадження у справі про банкрутство та вимоги яких не забезпечені заставою майна боржника.

Кредитори поточні — кредитори за вимогами до боржника, які виникли після порушення провадження у справі про банкрутство.

Кредитоспроможність — наявність передумов для отримання кредиту і здатність повернути його. Кредитоспроможність позичальника визначається показниками, які характеризують його акуратність при розрахунках за раніше отриманими кредитами, його поточне фінансове становище, спроможність у разі необхідності мобілізувати кошти з різних джерел, забезпечивши оперативну конверсію активів у ліквідні кошти. Метою оцінювання кредитоспроможності підприємства є прогнозування його спроможності своєчасно і повністю розрахуватися за своїми борговими зобов'язаннями.

Курс емісії акцій — курс, за яким відбувається передплата на акції. З юридичного погляду нижньою межею курсу емісії нових акцій є їх номінальна вартість, з економічного

— номінальна вартість плюс витрати на проведення емісії. Верхня межа курсу емісії— ринковий курс акцій.

Ліквідатор — фізична особа, яка за рішенням господарського суду здійснює ліквідацію визнаного банкрутом суб'єкта підприємницької діяльності та забезпечує задоволення вимог кредиторів.

Ліквідаційна вартість майна — вірогідна ціна, за яку майно може бути продане на ринку на дату оцінювання з урахуванням терміну продажу, визначеного ліквідаційною комісією. Для визначення ліквідаційної вартості строк продажу об'єкта оцінювання є значно коротшим від строку експозиції подібного майна, протягом якого воно може бути продане за ціною, яка дорівнює ринковій вартості.

Ліквідаційна маса — сукупність усіх видів майнових активів банкрута, що належать йому на правах власності або повного господарського відання. До ліквідаційної маси включаються також майнові активи інших осіб, які згідно із законодавчими актами або установчими документами банкрута відповідають за його зобов'язаннями.

Ліквідаційна процедура — це здійснення щодо визнаного банкрутом підприємства заходів, пов'язаних із задоволенням вимог кредиторів продажем його майна та ліквідацією юридичної особи боржника.

Ліквідаційний баланс — це баланс підприємства, який складається після проведення ліквідаційних процедур, тобто після реалізації майнових об'єктів, які входять до складу ліквідаційної маси і необхідні для повного задоволення претензій кредиторів, та після розподілу виручених сум між кредиторами.

Ліквідні активи — майно підприємства, що користується високим попитом на ринку та може бути швидко реалізоване.

Ліквідність — здатність окремих видів активів (майнових цінностей) до швидкої реалізації на ринку та перетворення на грошові активи.

Маржинальний прибуток — різниця між виручкою від реалізації та змінними витратами. Це та сума прибутку, який спрямовується на покриття постійних витрат та на формування прибутку. Маржинальний прибуток можна розраховувати як на весь обсяг реалізації, так і на одиницю продукції. Цей показник використовується в ході аналізу точки беззбитковості.

Метод витрат — метод оцінювання вартості майна підприємства, який ґрунтується на визначенні відновної вартості активів, тобто передбачає оцінювання вартості майна з використанням інформації про вартість його відтворення в існуючому вигляді в цінах на момент оцінювання.

Мирова угода — це процедура досягнення домовленості між боржником і кредиторами щодо пролонгації строків сплати належних кредиторам платежів або щодо зменшення суми боргів. Мирова угода між боржником і кредиторами може бути укладена на будь-якому етапі провадження справи про банкрутство. Вона укладається в письмовій формі і підлягає затвердженню господарським судом.

Містоутворювальні підприємства — юридичні особи, кількість працівників яких з урахуванням членів їхніх сімей становить не менше половини чисельності населення адміністративно-територіальної одиниці, у якій розташована така юридична особа. Підприємства, кількість працівників яких перевищує 5 тис. осіб для цілей їх санації та банкрутства, прирівнюються до містоутворювальних.

Мораторій на задоволення вимог кредиторів — зупинення виконання боржником грошових зобов'язань і зобов'язань щодо сплати податків і зборів (обов'язкових платежів), строк виконання яких настав до дня введення мораторію, та зупинення заходів, спрямованих на забезпечення виконання цих зобов'язань і зобов'язань щодо сплати податків і зборів (обов'язкових платежів), застосованих до прийняття рішення про введення мораторію.

Нематеріальні активи — об'єкти інтелектуальної, у тому числі промислової, власності, а також інші аналогічні права, визнані об'єктом права власності підприємства. До нематеріальних активів відносять право власності на винахід, право власності на фірмове найменування, право користування земельною ділянкою, право власності на програми для ЕОМ, гудвіл та ін.

Неплатоспроможність — пов'язана з недостатністю активів у ліквідній формі нездатність суб'єкта підприємницької діяльності виконати платіжні зобов'язання, строк сплати яких настав.

Непрямі витрати — витрати, пов'язані з виробництвом кількох видів продукції (витрати на утримання та експлуатацію устаткування, загальновиробничі, загальногосподарські витрати), що включаються до собівартості за допомогою спеціальних методів. Непрямі витрати утворюють комплексні статті калькуляції (складаються з витрат, що охоплюють кілька елементів), які різняться між собою за функціональною роллю у виробничому процесі.

Номінальна вартість корпоративних прав — це вартість, яка відповідає частці участі держателя таких прав у статутному капіталі емітента. Визначається діленням статутного капіталу на кількість корпоративних прав, які є в обігу.

Оцінна вартість майна — вірогідна ціна, за яку майно може бути продане на ринку на дату оцінювання з урахуванням інвестиційних умов і способу продажу. Оцінною вартістю залежно від мети оцінювання може бути ринкова вартість, інвестиційна вартість, ліквідаційна вартість.

Первісна вартість основних засобів (історична вартість) — вартість окремих об'єктів основних засобів, за якою вони були зараховані на баланс підприємства. Включає суму витрат, пов'язаних із виготовленням, придбанням, доставлянням, спорудженням, установленням, страхуванням під час транспортування, державною реєстрацією, реконструкцією, модернізацією та іншим поліпшенням основних фондів. У контексті оцінювання вартості майна первісна вартість — це вартість відтворення основних засобів на дату оцінювання з урахуванням витрат, пов'язаних з їх поліпшенням,

Передавальний баланс — це баланс підприємства, що реорганізується, на день припинення його діяльності. Передавальний баланс складається за стандартними правилами, передбаченими нормативними актами, які регулюють порядок заповнення форм річної (квартальної) бухгалтерської звітності. Передавальний баланс має силу акта приймання_передавання.

Перетворення підприємств — форма реорганізації, яка передбачає зміну форми власності або організаційно_правової форми юридичної особи без припинення господарської діяльності підприємства. У разі перетворення одного підприємства на інше до підприємства, яке щойно виникло, переходять усі майнові права і обов'язки колишнього підприємства. Розмір частки (у відсотках) кожного засновника (учасника) у

статутному капіталі підприємства, що реорганізується, має дорівнювати розміру його частки у статутному фонді товариства, створеного в результаті перетворення.

Платоспроможність — здатність юридичної чи фізичної особи своєчасно і повністю виконати свої платіжні зобов'язання.

Поглинання підприємств — операція, яка полягає в придбанні корпоративних прав фінансове неспроможного підприємства підприємством – санатором. Поглинене підприємство може або зберегти свій статус юридичної особи і стати дочірнім підприємством санатора, або бути приєднаним до підприємства – санатора і стати його структурним підрозділом, втративши при цьому юридичний статус. Майнові права та зобов'язання боржника переходять до правонаступника.

Поділ підприємств — форма реорганізації, за якої одна юридична особа припиняє свою діяльність, а на її базі створюються кілька нових підприємств, оформлених у вигляді самостійних юридичних осіб. У разі поділу підприємства до нових підприємств, які виникли в результаті цього поділу, за розподільним актом (балансом) у відповідних частинах переходять майнові права і обов'язки (активи та пасиви) реорганізованого підприємства.

Позовна давність — установлений законодавством строк, протягом якого сторона, права якої були порушені, може звернутися до суду. Загальний строк позовної давності стосовно захисту прав на відшкодування основного боргу, установлений чинним законодавством, — три роки. Щодо відшкодування неустойки (штрафу, пені), то встановлено скорочений строк давності — один рік.

Постійні витрати — витрати, величина яких зі зміною випуску продукції істотно не змінюється (витрати, пов'язані з обслуговуванням і управлінням виробничою діяльністю виробничих підрозділів, на забезпечення господарських потреб виробництва).

Потенціал розвитку — сукупність наявних на підприємстві передумов (факторів), необхідних для досягнення приросту вартості майна (капіталу) та прибутковості. Потенціал підприємства визначають такі фактори: наявність рентабельної та конкурентоспроможної продукції, висококваліфікованого персоналу, передових виробничих технологій, «ноу_хау», торговельної марки, надійних і постійних клієнтів (споживачів продукції) тощо. Ці фактори, як правило, мають довгостроковий вплив.

Потреба в капіталі — виражена в грошовому еквіваленті потреба підприємства у грошових та матеріальних засобах, необхідних для виконання поставлених цілей та забезпечення фінансової рівноваги. Базою для класифікації форм потреби в капіталі є класифікація вихідних грошових потоків підприємства. Виникнення потреби в капіталі зумовлене незбігом у часі моменту здійснення грошових витрат та моменту надходження грошових коштів за продукцію, виробництво якої потягло за собою витрати.

Початкова ціна майна — ціна, з якої розпочинаються торги щодо продажу майна на аукціоні і яка обчислюється з урахуванням ринкової вартості майна, витрат, пов'язаних з його оцінюванням, зберіганням, транспортуванням та реалізацією.

Приєднання підприємств — форма реорганізації, яка передбачає приєднання всіх прав та обов'язків однієї або кількох юридичних осіб — правонаступників до іншої юридичної особи — правонаступника. У результаті приєднання відповідні підприємства виключаються з державного реєстру та втрачають свій юридичний статус. Різниця між злиттям і приєднанням полягає у тому, що в разі злиття всі майнові права та обов'язки

кількох юридичних осіб концентруються на балансі одного підприємства, яке є новоствореним, а в разі приєднання — на балансі такого, що вже функціонує на момент прийняття рішення про приєднання, підприємства.

Примусова ліквідація підприємства — процедура ліквідації неспроможного підприємства, яка здійснюється за рішенням господарського суду (як правило, у процесі провадження справи про банкрутство).

Принципал_агент конфлікт — конфлікт між принципалом (особа, яка делегує повноваження з управління майном, коштами чи правами) та агентом (діючий суб'єкт, що підпорядковується принципалу). Принципал_агент відносини завжди виникають, коли досягнення економічних цілей одних суб'єктів фінансових відносин (інвесторів, кредиторів, санаторів) безпосередньо залежать від ефективності діяльності інших суб'єктів (менеджер, керуючий санацією, боржник). Агент завжди має переваги в інформаційному забезпеченні. Конфлікт виникає в результаті прагнення агента використати зазначені переваги на свою користь.

Приховані резерви — це частина капіталу підприємства, яка жодним чином не відбита в його балансі. Розмір прихованих резервів в активній стороні балансу дорівнює різниці між балансовою вартістю окремих майнових об'єктів підприємства та їх реальною (вищою) вартістю.

Пролонговані кредити — кредити, за якими строк дії кредитного договору продовжений та змінені його умови з огляду на об'єктивні причини, що зумовили несвоєчасне повернення позики.

Прострочені кредити — кредити, що не повернені установам банку чи іншим позичальникам у визначений термін унаслідок фінансових ускладнень, що виникли в позичальника.

Прямі витрати — витрати, що пов'язані з виробництвом окремих видів продукції (сировина, основні матеріали, куплені вироби, напівфабрикати, прямі витрати на оплату праці тощо) і можуть бути безпосередньо включені до їх собівартості (віднесені до конкретного об'єкта витрат).

Реверсії вартість — вартість об'єкта оцінювання, яка прогнозується на період, що настає за прогнозним.

Реєстр вимог кредиторів — список, до якого розпорядник майна включає визнані боржником або господарським судом грошові вимоги кредиторів. Реєстр вимог має містити усі визнані судом вимоги кредиторів; відомості про кожного кредитора; розмір вимог за грошовими зобов'язаннями чи зобов'язаннями щодо сплати податків і зборів за кожним кредитором; черговість задоволення кожної вимоги. Реєстр затверджується господарським судом на попередньому засіданні.

Реорганізація підприємства — повна або часткова заміна власників корпоративних прав підприємства, зміна організаційно_правової форми організації бізнесу, ліквідація окремих структурних підрозділів або створення на базі одного підприємства кількох, наслідком чого є передання, прийняття його майна, коштів, прав та обов'язків правонаступникам. Найпоширенішими формами реорганізації є злиття, приєднання, поділ, виокремлення, перетворення.

Реструктуризація активів — санаційні заходи, пов'язані зі зміною структури та складу активної сторони балансу (нерідко ці зміни супроводжуються також змінами у складі й структурі пасивів).

Реструктуризація підприємства — проведення організаційно_економічних, правових, виробничо_технічних заходів, спрямованих на зміну його структури, системи управління, форм власності, організаційно_правових форм, які здатні відновити прибутковість, конкурентоспроможність та ефективність виробництва.

Рефінансування дебіторської заборгованості — це форма реструктуризації активів, яка полягає в переведенні дебіторської заборгованості в інші, ліквідні форми оборотних активів: грошові кошти, короткострокові фінансові вкладення тощо. До основних форм рефінансування дебіторської заборгованості належать факторинг, форфетинг, облік векселів.

Ризик менеджмент — сукупність заходів з ідентифікації, оцінювання, нейтралізації та контролю за ризиками фінансово_господарської діяльності. Основними інститутами, які формують завершену, дієздатну систему ризик_менеджменту є керівник підприємства, група контролінгу ризиків (у складі відділу фінансового контролінгу), менеджмент лінійних підрозділів, внутрішній аудит.

Ринкова вартість — це вартість, за яку можливе відчуження об'єкта оцінювання на ринку подібного майна на дату оцінювання за угодою, укладеною між покупцем та продавцем, після проведення відповідного маркетингу за умови, що кожна зі сторін діяла із знанням справи, розсудливо і без примусу.

Розподільний баланс — це баланс підприємства, що реорганізується, на день припинення його діяльності, в якому окремими рядками відбиваються активи і пасиви, розподілені між ним і підприємствами_ правонаступниками. У такому балансі відбивається частка майна, вимог та зобов'язань, яка передається підприємствам, що утворюються в результаті поділу чи виокремлення. У балансі відбиваються баланси новостворених підприємств на момент початку їх господарської діяльності.

Розпорядник майна — фізична особа, на яку в установленому порядку покладаються повноваження щодо нагляду і контролю за управлінням та розпорядження майном боржника на період провадження у справі про банкрутство. Повноваження розпорядника майна припиняються з дня затвердження господарським судом мирової угоди, призначення керуючого санацією або ліквідатора.

Робочий капітал — різниця між оборотними активами підприємства та його поточними зобов'язаннями; показує частину оборотних активів, які фінансуються за рахунок власного капіталу і довгострокових зобов'язань. Для цілей розрахунку робочого капіталу до складу оборотних активів доцільно включати не всю дебіторську заборгованість, а лише чисту реалізаційну вартість поточної дебіторської заборгованості.

Санатор — фізична або юридична особа, яка має намір узяти (або бере) фінансову чи іншого роду матеріальну участь у санації підприємства, що перебуває у фінансовій кризі.

Санаційна спроможність — наявність у підприємства, що перебуває у фінансовій кризі, фінансових, організаційно_технічних та правових можливостей, які визначають здатність до успішної реалізації антикризових заходів та його фінансового

оздоровлення. Розрізняють фінансово_економічні, правові та психологічні критерії санаційної спроможності.

Санаційний прибуток — це прибуток, який виникає внаслідок викупу підприємством власних корпоративних прав (акцій, часток) за курсом, нижчим від номінальної вартості цих прав, або в результаті їх безплатного передання до анулювання, а також у разі одержання підприємством безповоротної фінансової допомоги, зокрема в результаті списання кредиторської заборгованості.

Санація балансу — покриття засвідчених у балансі збитків на основі одержання санаційного прибутку. Основними фінансовими джерелами санації балансу є емісійні доходи, одержані в результаті зменшення (збільшення) статутного капіталу підприємства; резервні фонди; безповоротна фінансова допомога власників, кредиторів та інших зацікавлених в успішній діяльності підприємства осіб.

Санація підприємств — система фінансово_економічних, виробничо_технічних, організаційно_правових та соціальних заходів, спрямованих на досягнення чи відновлення платоспроможності, ліквідності, прибутковості і конкурентоспроможності підприємства_боржника у довгостроковому періоді.

Санація фінансова — фінансові відносини, що виникають у процесі мобілізації та використання внутрішніх і зовнішніх фінансових джерел оздоровлення підприємств. Метою фінансової санації є покриття поточних збитків та усунення причин їх виникнення, поновлення або збереження ліквідності й платоспроможності, скорочення всіх видів заборгованості, поліпшення структури капіталу та формування фондів фінансових ресурсів, необхідних для проведення санаційних заходів виробничо_технічного характеру.

Система раннього попередження та реагування — це особлива інформаційна система, яка сигналізує керівництву про потенційні ризики та шанси, які можуть вплинути на підприємство як із зовнішнього, так і з внутрішнього середовища. Система виявляє та аналізує інформацію про приховані обставини, настання яких може призвести до виникнення загрози для існування підприємства чи втрати потенційних шансів. Вона є одним із інструментів контролінгу.

Статутний капітал — сукупність вкладів (у грошовому виразі) учасників (власників) у майно підприємства для забезпечення його діяльності в розмірах, визначених установчими документами. Отже, це сума вкладів власників підприємства в його активи за номінальною вартістю відповідно до засновницьких документів, тобто сума капіталу, у межах якої засновники підприємства (АТ, ТОВ) несуть матеріальну відповідальність перед його кредиторами.

Суб'єкти антикризового управління фінансами — фізичні чи юридичні особи, які за рішенням уповноважених органів (власників, суду, держави) уповноважені здійснювати комплекс робіт з антикризового управління фінансами підприємства.

Таргет_костинг — метод управління витратами, який включає комплекс інструментів з планування, контролю та менеджменту витрат на основі розрахунку їх цільових показників. Метод дає змогу оптимізувати цільову структуру витрат на виробництво та реалізацію з урахуванням вимог ринку та преференцій споживачів. Він забезпечує приведення питомої ваги ресурсів (витрат), які використовуються для

забезпечення окремих функцій продукції, у відповідність до відносної корисності відповідних функцій для споживачів.

Тимчасова адміністрація — адміністрація, що призначається НБУ з метою приведення справ комерційного банку у відповідність до чинного законодавства, відновлення платоспроможності, забезпечення усунення виявлених порушень, причин і умов, які призвели до погіршення фінансового стану, і здійснення інших заходів щодо санації комерційного банку. Тимчасовий адміністратор банку має право управляти банком та контролювати його, вживати будь-яких заходів щодо відновлення належного фінансового стану банку або у разі необхідності підготувати банк до продажу чи реорганізації з метою забезпечення інтересів вкладників та інших кредиторів.

Традиційний підхід до діагностики банкрутства (фінансового аналізу) полягає у застосуванні стандартних аналітичних прийомів: горизонтальний та вертикальний аналіз; трендовий аналіз, аналіз відносних показників, порівняльний аналіз. Спільним для традиційних методик є те, що вони передбачають вивчення простих математичних зв'язків між окремими позиціями фінансової звітності на основі обчислення певної вибірки показників (коефіцієнтів) та порівняння їх значень з нормативними, середньогалузевими та в динаміці.

Факторинг — операція з перевідступлення першим кредитором прав вимоги боргу третьої особи другому кредитору (фактору) з попередньою або наступною компенсацією вартості такого боргу першому кредитору.

Фінансова криза на підприємстві — це фаза розбалансованої діяльності підприємства та обмежених можливостей впливу його керівництва на фінансові відносини, що виникають у середині підприємства та між підприємством і навколишнім середовищем. Зовнішніми ознаками фінансової кризи є наявність у підприємства збитків та проблеми з платоспроможністю.

Фінансова рівновага — стан фінансів підприємств, за якого грошові надходження дорівнюють потребі в капіталі для виконання поточних платіжних зобов'язань суб'єктів господарювання або перевищують її.

Фінансовий механізм антикризового менеджменту — сукупність методів, важелів, інструментів та інституційних умов, які регулюють процес розроблення та реалізації фінансових рішень у процесі антикризового управління.

Цілісний майновий комплекс — господарський об'єкт із завершеним циклом виробництва продукції (робіт, послуг). Цілісними майновими комплексами можуть бути структурні підрозділи підприємств (цехи, виробництва, дільниці тощо), які виокремлюються в установленому порядку в самостійні об'єкти у разі реорганізації підприємства з подальшим складанням розподільного балансу.

Соляник Людмила Григорівна

**УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ САНАЦІЄЮ ТА БАНКРУТСТВОМ ПІДПРИЄМСТВ
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ**

*для студентів освітньо-професійної програми підготовки магістрів
галузі знань 07 Управління та адміністрування
спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування*

Видано в редакції автора

Підписано до друку 15.11.2017. Формат 30x42/4.
Папір офсетний. Ризографія. Ум. друк. арк. 4,8.
Обл.-вид. арк. 4,8. Тираж 12 пр. Зам. №

Державний ВНЗ «Національний гірничий університет»
49005, м. Дніпро, просп. Д. Яворницького, 19.